ad notam5/05.q 18.10.2005 17:22 Stránka 1

AD NOTAM

Notářský časopis

Vydává Notářská komora ČR v nakladatelství C. H. Beck

5/2005 strany 157–184

11. ročník 27. října 2005

Z obsahu:

Kouba, V.
Instituty dědického práva a dědického řízení

Marek, K.
Smlouva o prodeji podniku a smlouva o nájmu podniku I.

Oulík, T.
Uspokojování notářských služeb v Praze

Dvořák, T.
Tři poznámky ke třem článkům

Demut, O.
Poznámka ke změně sídla právnické osoby

Nejvyšší soud ČR
Pojmy „bydliště fyzické osoby“ a „místo, kde se fyzická osoba zdržuje“

V. celostátní notářská konference

NOTÁRSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

C. H. BECK

Obalka_2_obsah 19.10.2005 22:32 Stránka 1

AD NOTAM
Číslo 5/2005

OBSAH

Články

Kouba, V. Instituty dědického práva a dědického řízení 157
Marek, K. Smlouva o prodeji podniku a smlouva o nájmu podniku I. 158

Diskuse

Šešina, M. Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku II. 166
Oulík, T. Uspokojování notářských služeb v Praze 171
Dvořák, T. Tři poznámky ke třem článkům 172
Demut, O. Poznámka ke změně sídla právnické osoby 173

Ze života krajských komor

Švarcová, V. Notářská komora v Ústí nad Labem informuje 174

Ze zahraničí

Tlášková, Š. I. Kongres notářů Evropské unie v Římě 175
Fleischer, J. Setkání českých a slovenských notářů s ruskými notáři v Petrohradě (Sankt Petersburgu) 176
Wawerka, K. Vltava Dunaj podesáté 177
Foukal, M. Hexagonála 177

Soudní rozhodnutí

Nejvyšší soud ČR Pojmy „bydliště fyzické osoby“ a „místo, kde se fyzická osoba zdržuje“ 178

Informace

Lokayová, M. Cena Kurta Wagnera 2006 181

Stojí za pozornost 181

Zprávy z notářské komory

V. celostátní notářská konference 182

CELOSTÁTNÍ ŠKOLENÍ NOTÁŘSKÝCH KONCIPIENTŮ

se bude konat v Brně ve dnech 14.–18. 11. 2005.

Podrobnosti a přihlášky budou sděleny následně.

Vedoucí redaktor:
JUDr. Martin Foukal

Výkonná redaktorka:
Mgr. Ladislava Janková

Adresa redakce:
Řeznická 17, 110 00 Praha 1,
tel. 225 993 959, 225 993 969, 225 993 955
fax 225 993 950
e-mail: ladislava-jankova@beck.cz

Redakční rada:
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.
JUDr. Roman Fiala
JUDr. Jiřík Fleischer
JUDr. Martin Foukal
JUDr. Václav Kouba
doc. JUDr. Alena Macková, Dr.
Mgr. Erik Mrzena
JUDr. Martin Šešina
JUDr. Karel Wawerka

Vydává:
Notářská komora ČR se sídlem Ječná 11, 120 00 Praha 2,
tel. 224 921 258, 224 921 126, tel./fax 224 919 192, 224 919 266,
e-mail: nkcr@nkcr.cz, http://www.notarkom.cz,
v nakladatelství C. H. Beck

Časopis vychází šestkrát ročně. Předplatné na rok 2005 Kč 700,–, jednotlivá čísla Kč 120,–.

Objednávky přijímá, administraci a distribuci předplatného a prodej jednotlivých čísel zajišťuje nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1.

Přetisk a jakékoliv jiné šíření časopisu nebo jeho jednotlivých součástí lze pouze se souhlasem vydavatele.

Z obsahu každého čísla časopisu je pořizována databáze anotací pro softwarovou aplikaci EPIS – Ekonomickoprávní informační servis, INZAG, k. s., Kostelní 8, 370 04 České Budějovice.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt č. j. 5082 ze dne 26. ledna 1995.
Distribuci a předplatné pro Slovenskou republiku zabezpečuje Magnet-Press Slovakia s. r. o., Šustekova 10, 851 04 Bratislava, korespondence: P. O. Box 169, 830 00 Bratislava 3,
tel. (časopisy) 00421 267 201 921, (předplatné) 00421 267 201 931,
fax 00421 267 201 910
e-mail: predplatne@press.sk
www.press.sk

ISSN 1211-0558 **MK ČR E 7049**

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 157

AD NOTAM

Vydávaný Notářskou komorou ČR

Notářský časopis

17. října 2005

Články

Ještě jednou k obnově některých institutů dědického práva a dědického řízení

*JUDr. Václav Kouba**

Je to pět let, co byl otištěn v časopise Ad Notam, 2000, č. 4, můj článek „Úvaha nad některými instituty dědického řízení a dědického práva". Od té doby se mnoho událo. Byla rozšířena možnost pořízení pro případ smrti zavedením listiny o ustanovení správce dědictví a pokročily přípravné práce na novém občanském zákoníku, který je připraven již v paragrafovém znění. S návrhem jeho části upravující dědické právo jsou čtenáři na stránkách časopisu Ad Notam seznamováni.

I když je zřejmé, že nový občanský zákoník neobnoví ucelený soubor institutů dědického práva v podobě, jak je znal Obecný zákoník občanský z roku 1811 a které přebírala ve třicátých letech připravovaná občansko-právní rekodifikace – osnova Československého občanského zákoníku, znovu se vracím k velmi stručnému nástinu institutů dědického práva a dědického řízení podle právní úpravy platné do roku 1950, aby je čtenář mohl porovnat s navrhovanou úpravou dědického práva.

Zdůrazňuji, že právní úprava platná do roku 1950 důsledně nedělila právo na hmotné a procesní, a proto normy procesního práva vedle zákona o nesporném řízení obsahoval i občanský zákoník a můj exkurs bude jak do institutů hmotného, tak i procesního práva, neboť všechny tyto instituty byly vzájemně provázané. Nyní k některým institutům.

I. Ležící pozůstalost

Základním institutem dědického práva byla ležící pozůstalost (hereditas iacens), kdy pozůstalost představoval souhrn práv a závazků zemřelého, pokud se nezakládal na poměrech pouze osobních a až do odevzdání (odevzdací listinou) dědicům byla ležící pozůstalost považována za majetek zůstavitele.

Dědické řízení bylo ovládáno zásadou, že se nikdo nesmí svémocně ujmout držby ležící pozůstalosti. Před jejím odevzdáním přicházelo v úvahu ponechání pozůstalosti v opatrování a užívání dědici, který při nastoupení v dědictví dostatečně prokázal své dědické právo nebo ustanovení opatrovníka (správce) pozůstalosti, který pozůstalost spravoval a vůči němuž mohli věřitelé přihlásit pohledávky již před přijetím dědických přihlášek. Kromě toho existoval institut vykonavatele poslední vůle, kterého mohl zůstavitel jmenovat závětí nebo dědickou smlouvou. Vykonavatel poslední vůle měl zpravidla postavení mandatéře, ovšem soud jej mohl ustanovit opatrovníkem (správcem) pozůstalosti.

II. Dědická přihláška

Dědické řízení upravené v zákoně o řízení nesporném bylo založeno na institutu dědické přihlášky. Orgán projednávající dědictví nejen přijímal dědickou přihlášku, ale současně měl i povinnost vyšetřit okruh dědiců a povinnost vyrozumět známé osoby o právu podat dědickou přihlášku. Dědic musel prokázat dědický titul, na jehož základě podával dědickou přihlášku a výslovně se vyjádřit, že dědictví přijímá. Dědickou přihlášku mohl podat nejen účastník, který byl orgánem projednávajícím dědictví vyhledán a vyrozuměn, ale také ostatní účastníci řízení, zatajený či jim neznámý dědic, a to až do doby, než byla ležící pozůstalost odevzdána veřejnou listinou. Právní úprava založená na dědické přihlášce umožňovala soudu nepřihlédnout k dědici, který před ním mohl samostatně jednat, když ve lhůtě určené k písemnému vyjádření nepodal dědickou přihlášku nebo se nezúčastnil nařízeného jednání. Dědická přihláška byla dvojího typu. Jednak bezvýhradná, tedy bez výhrady soupisu, která měla za následek, že dědic ručil neomezeně i celým svým majetkem pozůstalostním věřitelům za jejich pohledávky a současně všem odkazovníkům za jejich odkazy. Další formou byla přihláška s výhradou soupisu, kdy takto přihlášený dědic ručil pozůstalostním věřitelům, jen pokud stačila hodnota pozůstalosti. Bylo-li několik dědiců, kteří se přihlásili o dědictví bez výhrady soupisu, odpovídali i po odevzdání pozůstalosti všem pozůstalostním věřitelům a odkazovníkům solidárně s tím, že se pak vzájemně vypořádají podle svých podílů. Soupis ležící pozůstalosti se pořizoval pouze v případě, byla-li podána dědická přihláška s výhradou, dále když dědic neměl procesní způsobilost, zřídil-li zůstavitel svěřenecké náhradnictví, k námitce neopomenutelného dědice nebo odkazovníka. Soupis pozůstalosti byl úředním seznamem, jehož účelem bylo zjistit a ocenit pozůstalostní majetek.

III. Odevzdací listina

Dědické řízení založené na institutu ležící pozůstalosti končilo vydáním odevzdací listiny, která nebyla usnesením, ale veřejnou listinou, jíž soud přikazoval pozůstalost

* Autor je notářem v Praze.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 158

dědici nebo dědicům. Odevzdací listina obsahovala čí pozůstalost se přikazuje, kdo je dědicem, o jaký důvod přikázání se opírá a zdali se děje s výhradou soupisu či bez výhrady. Přikazovala-li se pozůstalost několika spoludědicům, uvedly se v listině jejich podíly. Soud vydal listinu o přikázání pozůstalosti tomu, kdo se přihlásil k dědictví a měl podle průběhu pozůstalostního řízení nejlepší dědické právo. Poté, co bylo dědictví přikázáno dědici odevzdací listinou, mohl se ten, kdo měl lepší nebo stejné dědické právo, domáhat u soudu žalobou vydání pozůstalosti nebo jejího podílu.

IV. Pořízení pro případ smrti

Právní úprava platná do roku 1950 měla podstatně širší okruh dispozic pořízení pro případ smrti a vedle závěti znala ještě společnou závěť manželů a dědickou smlouvu a darování pro případ smrti. Pořizovatel mohl dědici nebo odkazovníku stanovit *podmínku*. Podle dědické smlouvy jeden kontrahent sliboval druhému budoucí pozůstalost nebo její část a druhý slib přijímal. Dědická smlouva mohla být uzavřena jen mezi manžely a za dědice mohly být ustanoveni jen manželé a nikoliv třetí osoby; jedna čtvrtina pozůstalosti, na níž nesměl váznout dluh ani povinný díl, však musela být vyhrazena volnému pořízení pro případ smrti.

V. Zřeknutí se dědictví

Institut zřeknutí se dědického práva umožňoval, aby se presumtivní dědic smluvně vzdal svého dědického práva dvoustranným úkonem. Vedle toho existoval institut vzdání se práva na povinný díl.

VI. Odkaz

Institut odkazu (legátu) znamenal poskytnutí přímého majetkového prospěchu odkazovníku (legatáři) pořízením pro případ smrti, pokud nešlo o povolání k posloupnosti univerzální. Odkazem mohl být zatížen jak dědic ze závěti, tak ze zákona, s výjimkou toho, že nepominutelnému dědici se i přes existenci odkazu muselo dostat povinného dílu. Odkazovníku vzniklo smrtí zůstavitele právo, aby mu byla z ležící pozůstalosti vydána věc, poskytnuta nějaká dávka, a to jednorázová nebo i pravidelně se opakující nebo mohlo jít i o pohledávku. Odkazovník nebyl v postavení dědice a tedy neodpovídal za pasíva dědictví a jeho postavení vůči pozůstalosti bylo obdobné jako postavení pozůstalostních věřitelů. Právo na odkaz uplatňoval odkazovník proti ležící pozůstalosti, tedy nikoliv dědickou přihláškou.

VII. Svěřenecké náhradnictví (fideikomisární substituce)

Svěřenecké náhradnictví bylo zůstavitelovo pořízení, aby ležící pozůstalost nebo její část po smrti dědice (instituta) připadla jiné osobě – poddědicovi (substitutovi). Zůstavitel tak mohl pořídit, aby institut mohl po dobu svého života užívat svěřenou pozůstalost nebo její část (šlo o právní vztah odevzdání pozůstalosti do držby) a zároveň vyloučit, aby tento majetek připadl dědicům instituta. Po smrti instituta byla pozůstalost nebo její část odevzdána do vlastnictví poddědice (substituta).

Tolik jen stručný exkurs do právní úpravy, která u nás platila do nástupu komunistické totality a která již téměř dvě století platí v sousedním Rakousku.

Smlouva o prodeji podniku a smlouva o nájmu podniku I.

*Doc. JUDr. Karel Marek, CSc.**

Smlouva o nájmu podniku byla do obchodního zákoníku doplněna novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. s účinností k 1. 1. 2001. Touto novelou doznal změny i zákonný text o smlouvě o prodeji podniku. Tato právní úprava byla pak dotčena i následujícími novelami (zejména tzv. technickou novelou provedenou zákonem č. 501/2001 Sb.). Novelizace se snaží řešit některé problémové otázky, podněty z praxe však signalizují potřebu věnovat se této tématice průběžně,[1] neboť si posouzení stále zaslouží řada okruhů této právní úpravy.

I. Smlouva o prodeji podniku

Smlouva o prodeji podniku[2] se dnes stala v českém smluvním obchodním právu standardně realizovaným smluvním typem; při jejím uzavírání je však nutno postupovat velmi kvalifikovaně a nepovrchně. Právní úprava (ustanovení § 476–488a ObchZ) smlouvy o prodeji podniku má vzhledem k jiným smlouvám uvedeným v obchodním zákoníku relativně dosti kogentních ustanovení (viz § 263 ObchZ), která nelze změnit dohodou smluvních stran (jedná se o § 476, 477, 478, § 479 odst. 2, § 480, § 483 odst. 3, § 488, 488a) přitom musí daná smlouva odpovídat základnímu ustanovení (tj. ustanovení § 476 ObchZ; toto základní ustanovení jsme vzhledem ke kogentnímu ustanovení § 269 odst. 1 ObchZ považovali za kogentní, resp. zprostředkovaně kogentní již před harmonizační novelou obchodního zákoníku, dnes je kogentnost zřejmá z ustanovení § 263 odst. 2). Pro tuto smlouvu se vyžaduje písemná forma stanovená v § 476 odst. 2 ObchZ. Stanovení písemné formy pro uzavření smlouvy je též kogentní (před harmonizační novelou jsme § 476 odst. 2 považovali za zprostředkovaně kogentní, a to vzhledem ke kogentnímu ustanovení § 272 ObchZ); dnes je kogentnost tohoto ustanovení rovněž určena v § 263 odst. 2. Kogentní jsou přitom všechna ustanovení, která předepisují povinnou písemnou formu právního úkonu (viz § 263 odst. 2). To platí pro sepsání zápisu podle ustanovení § 483 odst. 1 ObchZ.

1. Základní ustanovení

Smlouvou o prodeji podniku se podle § 476 ObchZ prodávající zavazuje odevzdat kupujícímu podnik

---

* Autor působí na katedře obchodního práva PF MU Brno.

[1] Existenci problémových otázek mj. dokumentovala otevřená diskuse na stránkách odborných časopisů – viz *Eliáš, K.* Prodej podniku a cenné papíry na řad jako jeho součást. Právní rozhledy, 2001, č. 8, s. 373–376; *Pelikánová, I.* Převod a přechod práv při prodeji podniku podruhé. Právní rozhledy, 2001, č. 9, s. 426–430 a tam citovaná literatura.

[2] Navazujeme a vycházíme ze *Marek, K.* Smlouva o prodeji podniku a smlouva o nájmu podniku. In: Obchodněprávní smlouvy. 5. vydání. Brno : MU, 2005, 320 s. a z literatury tam uvedené.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 159

a převést na něj vlastnické právo k podniku, a kupující se zavazuje převzít závazky prodávajícího související s podnikem a zaplatit kupní cenu.

Podstatnými částmi smlouvy – kromě přesného označení smluvních stran – jsou:

- závazek prodávajícího odevzdat kupujícímu podnik,
- závazek prodávajícího převést na kupujícího vlastnické právo k podniku,
- přesné určení podniku,
- závazek kupujícího převzít závazky prodávajícího související s podnikem,
- závazek kupujícího zaplatit kupní cenu.

Na otázku, co je považováno za podnik, odpovídá ustanovení § 5 ObchZ.

Harmonizační novela se přitom nedotkla ustanovení § 5 odst. 1, které určuje, že podnikem se pro účely obchodního zákoníku rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit.

Naopak ustanovení § 5 odst. 2 bylo harmonizační novelou změněno a nyní stanoví: Podnik je věc hromadná. Na jeho právní poměry se použijí ustanovení o věcech v právním smyslu. Tím není dotčena působnost zvláštních právních předpisů vztahujících se k nemovitým věcem, předmětům průmyslového a jiného duševního vlastnictví, motorovým vozidlům apod., pokud jsou součástí podniku.

Aby se jednalo o smlouvu o prodeji podniku, musí být podle smlouvy odevzdán celý podnik (event. u smlouvy o prodeji části podniku jeho část podle § 487). V tomto smyslu rozhodl rovněž Nejvyšší soud České republiky rozhodnutím R 30/97. Podle tohoto rozhodnutí je v ustanovení § 476 odst. 1 stanoven typ smlouvy o prodeji podniku a jsou v něm uvedeny podstatné části této smlouvy, které musí smlouva obsahovat, aby šlo o tento smluvní typ a vztahovala se na ni příslušná ustanovení jej upravující[3] (z tohoto rozhodnutí lze vycházet, i když základní ustanovení doznalo změny).

Při uzavírání smlouvy doporučujeme v jejím textu stanovit, že i jakékoli dodatky ke smlouvě, resp. její změny smlouvy musí mít písemnou formu (aby vzhledem k textu ustanovení § 272 odst. 2 ObchZ nevznikly žádné pochybnosti). Stále platí, že de lege ferenda lze ustanovení § 272 ObchZ ze zákona vypustit, čímž by podle našeho mínění došlo ke zlepšení situace. Použila by se potom totiž podle § 1 odst. 2 ObchZ úprava občanskoprávní a smlouva v písemné formě by mohla být měněna jen písemně. Příp. by bylo možno dosavadní text § 272 odst. 2 ObchZ upravit tak, aby se vztahoval jen na situace, kdy si písemnou formu strany zvolily (kdy nebyla zákonem předepsána).

Připomínáme, že budou-li součástí podniku – k němuž se bude smlouva o prodeji podniku uzavírat – nemovitosti (a to bude začasté), musí být projevy účastníků zřejmě na téže listině (vzhledem ke kogentnímu ustanovení § 46 odst. 2 ObčZ použitému podle § 1 odst. 2 ObchZ). Nemovitosti budou přesně specifikovány včetně údajů podle katastru nemovitostí.

Kromě přesného označení smluvních stran a přesného určení předmětu plnění – podniku jsou podstatnými částmi smlouvy závazek prodávajícího odevzdat kupujícímu podnik a převést na něj vlastnické právo k podniku, závazek kupujícího převzít závazky prodávajícího související s podnikem a závazek kupujícího zaplatit kupní cenu.

Skutečnost, že v obchodním zákoníku existuje smluvní typ smlouvy o prodeji podniku, nemůže však podle současné právní úpravy smluvním stranám bránit – bude-li taková jejich vůle – aby daný případ řešily i jiným způsobem, např. uzavíráním většího počtu dílčích smluv nebo volbou smlouvy nepojmenované, pokud by nechtěly či nemohly dostát podstatným částem smlouvy. V konkrétním případu by pak smlouva (či smlouvy) nemusela zahrnovat celý podnik. Pak by se převádělo jen to, co bylo sjednáno předmětem plnění smlouvy či smluv. Při respektování zásady smluvní volnosti obchodního zákoníku není podle našeho názoru smluvním stranám předepsáno, že musí v konkrétním případu použít tento smluvní typ. Nesmí však postupovat v rozporu s jinými právními ustanoveními, ani je obcházet či postupovat v rozporu s dobrými mravy.

Pokud je však předmětem plnění podnik, považujeme uzavření smlouvy o prodeji podniku za vhodnější. Při poměrně složité kontraktaci je totiž racionální využít ustanovení obchodního zákoníku uvedená v textu tohoto smluvního typu.

Co tvoří podnik (respektive prodávanou část podniku) a co je předmětem prodeje, by mělo být ze smlouvy zřejmé. Podstatnou částí smlouvy je závazek k zaplacení kupní ceny; základní ustanovení neurčuje sjednání ceny. Stanovení ceny, respektive způsobu jejího dodatečného určení ve smlouvě, je však po našem soudu potřebné; ustanovení § 482 ObchZ přitom podle svého znění spíše předpokládá jak je cena stanovena, než aby z textu plynulo, že ji přímo stanoví.

Při specifikování podniku vč. závazků se často bude odkazovat na jiný dokument, eventuálně na přílohu smlouvy. Zde lze doporučit přesné specifikování závazků (kromě bagatelních), včetně ručitelských a doporučit signování dokumentu – přílohy smluvními stranami. Souhlasíme však s názorem, že smlouva o prodeji podniku bude – při uvedení podstatných částí smlouvy – platně uzavřena i tehdy, pokud bude alespoň přesně individualizován podnik nebo jeho část, jenž je předmětem prodeje a specifikování závazků nebude provedeno.

„Závazek převést vlastnické právo k podniku jako celku, jako hromadné věci, nelze ztotožňovat s vlastním převodem vlastnického práva k věcem, které tvoří součást podniku. Toto vlastnické právo podle kogentního ustanovení § 483 odst. 3 obchodního zákoníku přechází na kupujícího dnem účinnosti smlouvy, jde-li o věci movité.“[4]

---

[3] K dřívějším podstatným částem smlouvy (i jiným otázkám smlouvy o prodeji podniku) viz též zejména *Eliáš, K. a kol.* Kurs obchodního práva. Obchodní závazky, Cenné papíry. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1996, s. 228, 2. vyd. 1999, s. 234 a násl.; *Eliáš, K.* Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900. Praha : Linde, 1998, s. 521 a násl.; *Pelikánová, I.* Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. Praha : Linde, 1997, s. 291 a násl.; *Plíva, S.* Smlouva o prodeji podniku. Text z tzv. Karlovarských právnických dnů ze dne 22. 11. 1994 v Praze; *Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M.* Obchodní zákoník. Komentář. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 1996, s. 570, 5. vyd. 1998, s. 804 a násl., 6. vyd. 2001, s. 1291 a násl. a v dalších vydáních tohoto komentáře.
K současným podstatným částem smlouvy o prodeji podniku a dalším otázkám viz mj. *Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M.* Obchodní zákoník. Komentář. 10. podstatně rozšířené vyd. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1187 a násl.; *Dědič, J. a kol.* Obchodní zákoník. Komentář. Praha : Polygon, 2002, s. 3474 a násl.

[4] *Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M.* Obchodní zákoník. Komentář. 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 1292 a v dalších vydáních tohoto komentáře.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 160

Půjde-li o převod nemovitostí, a to je častý případ, musí být ovšem respektováno určené kogentní pravidlo „vlastnické právo k nemovitosti přechází z prodávajícího na kupujícího vkladem do katastru nemovitostí“ (viz § 483 odst. 3).

Obecně platí, že ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části, musí být udělen písemný souhlas společníků nebo valné hromady společnosti a dodržena příslušná zákonná ustanovení jako při fúzi sloučením (§ 67a ObchZ). Jde o zajištění ochrany společníků i věřitelů při zajištění dostatečných informací k přijetí rozhodnutí společníků.

Zákon o podnikání na kapitálovém trhu č. 256/2004 Sb. přitom stanoví případy, kdy je k uzavření smlouvy o převodu podniku nebo smlouvy o převodu části podniku třeba souhlasu Komise pro cenné papíry.

Pokud se jedná o prodeje podniku v rámci tzv. velké privatizace, byl pro tuto privatizaci stanoven zákon č. 92/1991 Sb. v novelizovaném znění.

2. Práva a závazky

Podle ustanovení § 477 ObchZ přecházejí na kupujícího všechna práva a závazky, na které se prodej vztahuje. Přechod pohledávek se jinak řídí ustanovením o postoupení pohledávek. K přechodu závazku se nevyžaduje souhlas věřitele, prodávající však ručí za splnění převedených závazků kupujícím. Kupující je přitom povinen bez zbytečného odkladu oznámit věřitelům převzetí závazků a prodávající dlužníkům přechod pohledávek na kupujícího.[5] Ustanovení § 477 ObchZ je ustanovení kogentní.

K tomuto ustanovení obchodního zákoníku se přitom v praxi objevovala velmi často diskuse o právním nástupnictví u práv z nájemní smlouvy týkající se nebytových prostor. Tato otázka byla již posouzena v odborné literatuře, podle našeho mínění se správným závěrem: „Po uzavření smlouvy nastává pouze změna v osobě nájemce, jímž se namísto prodávajícího stává kupující. Obsah smlouvy se však nemění. Na kupujícího přecházejí podle ustanovení § 477 odst. 1 ObchZ práva nájemce, tj. zejména právo užívat nebytový prostor a závazek platit nájemné.“

Ustanovení o postoupení pohledávek, o kterých mluví § 477 ObchZ jsou přitom ustanoveními občanského zákoníku (§ 524–530 ObčZ). K postoupení pohledávky je podle této obecné občanskoprávní úpravy třeba jen souhlasu postupitele a postupníka (dosavadního a nového věřitele, tj. oprávněného), zatímco souhlasu dlužníka, tj. povinného, není třeba. K souhlasu postupitele a postupníka zde dochází uzavřením smlouvy o prodeji podniku. Postoupení pohledávky je však postupitel – u smlouvy o prodeji podniku prodávající – povinen bez zbytečného odkladu oznámit dlužníku. Dohoda (smlouva) o postoupení musí mít písemnou formu, což je u smlouvy o prodeji podniku splněno. Občanskoprávní ustanovení § 525 odst. 2 ObčZ přitom určuje, že nelze postoupit pohledávku, jestliže by postoupení odporovalo dohodě s dlužníkem. Taková dohoda by např. na dodávku zboží mohla být pro pohledávku za dlužníkem – v konkrétní kupní smlouvě. Podle našeho názoru však i taková pohledávka přejde se vším co slouží provozování podniku na kupujícího, který kupuje podnik, neboť se převádí celý podnik.

Přitom se diskutuje o možnosti dohody určující, že všechny pohledávky se nemusí zahrnout do prodeje a postoupit (neboť se zákonný text týká práv a závazků „na které se prodej vztahuje“). Doporučujeme však při kontraktaci postupovat opatrněji a raději vycházet z toho, že „přecházejí všechna práva a závazky“. Při jiném postupu bychom totiž museli dokázat vyřešit další otázku – na která práva a závazky se prodej vztahovat musí a na která nikoli. Jeví se přitom (viz dřívější i dnešní text základního ustanovení), že se vztahuje na všechna práva a závazky.

Přestože zákon mluví o tom, že na kupujícího přecházejí všechna práva a závazky, na které se prodej vztahuje, bylo již judikováno (s odvoláním na daňové předpisy), že však nepřecházejí závazky k zaplacení daní; argumentuje se, že daňové povinnosti nejsou přenosné. Tuto otázku by bylo zřejmě třeba de lege ferenda výslovně řešit.

Převzetí dluhu je rovněž obecně upraveno občanským zákoníkem (§ 531 a 532 ObčZ). I pro převzetí dluhu platí podmínka, která je u smlouvy o prodeji podniku splněna, že je obecně třeba písemné formy. Podle občanského zákoníku obecně platí, že k převzetí musí dát věřitel souhlas. Pro smlouvu o prodeji podniku však – jak obchodní zákoník uvádí – se k převodu závazku souhlas věřitele nevyžaduje. Pokud by však měl věřitel obavy o plnění závazku novým vlastníkem podniku, snaží se dikce obchodního zákoníku zmírnit tyto obavy a důsledky příp. nesolvence kupujícího ručením prodávajícího. Jak však ukazují poznatky z praxe, existují i prodeje podniků, kdy nastávají situace, za nichž není věřitel dostatečně chráněn.[6]

Text § 477 odst. 4 ObchZ o kogentní oznamovací povinnosti kupujícího věřitelům a prodávajícího dlužníkům vychází pak z obecných pravidel občanského zákoníku a navazuje na ně.

V praxi (i v teorii) vyvstala potřeba řešit i otázky (viz pozn. č. 1), zda při prodeji podniku, jehož součástí jsou i listinné cenné papíry, u kterých je třeba indosace, je indosament nutný. Podle stanoviska Nejvyššího soudu ČR R 62/2003 indosament v takovém případě nutný není.

V praxi bylo třeba řešit i otázku ručení prodávajícího v situaci, kdy kupující podnik dále prodal. Podle našeho názoru nelze z textu § 477 odst. 3 ObchZ „prodávající však ručí za splnění převedených závazků za kupujícím“ dovodit, že ručení se vztahuje i na dalšího kupujícího. Ručení zůstává za prvního kupujícího. Z textu však nelze ani dovodit, že by toto ručení bylo dalším prodejem omezeno, netrvalo či zaniklo.

K problematice ručení bylo vydáno usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2003 (viz literaturu citovanou v pozn. 3 jako poslední), sp. zn. 1 Ko 77/2003, které uvádí, že z ustanovení § 477 odst. 3 ObchZ nelze dovodit závěr, že dalším prodejem podniku zaniká ručení původního prodávajícího. Podle tohoto stanoviska tedy ručení trvá. Ručení původního prodávajícího se však nevztahuje na závazky, které vznikly až po prodeji podniku.

[5] K těmto otázkám viz např. *Dědič, J.* K některým problémům ze smluv o prodeji podniku. Právní praxe, 1993, č. 2, s. 105; *Kopáč, L.,* Š*vestka, J.* Smlouva o prodeji podniku a právní nástupnictví u smlouvy o nájmu nebytových prostor. Právní rozhledy, 1994, č. 1, s. 8 a násl.; *Pelikánová, I.* op. cit. sub 3, s. 291 a násl.

[6] *Helešicová, J.* K postavení věřitele. Právní rádce, 1999, č. 5, s. 34.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 161

3. Podání odporu

Ustanovení § 478 ObchZ určuje, že zhorší-li se nepochybně prodejem podniku dobytnost pohledávky věřitele, může se věřitel domáhat podáním odporu u soudu do 60 dnů ode dne, kdy se dověděl o prodeji podniku, nejpozději však do šesti měsíců ode dne, kdy prodej byl zapsán do obchodního rejstříku (§ 488 odst. 1), aby soud určil, že vůči němu je převod závazku prodávajícího na kupujícího neúčinný.

Odpor je však možno podat jen za stanovených věcných (zhorší-li se nepochybně prodejem podniku dobytnost pohledávky) a časových podmínek.

Není-li prodávající zapsán v obchodním rejstříku, může být podán odpor u soudu do 60 dnů ode dne, kdy se věřitel doví o prodeji podniku, nejpozději však do šesti měsíců ode dne uzavření smlouvy (§ 478 odst. 2).

Jestliže věřitel úspěšně uplatní právo podle odstavce 1 nebo 2 § 478 ObchZ, je prodávající povinen vůči němu splnit závazek v době splatnosti a je oprávněn požadovat od kupujícího poskytnuté plnění s příslušenstvím.

Ustanovení § 478 ObchZ je kogentní. Pro podání odporu je třeba dodržet subjektivní lhůtu (60 dnů od vědomosti) i objektivní lhůtu (šest měsíců od stanovené skutečnosti). Pokud je odpor úspěšně uplatněn, je smlouva o prodeji podniku v rozsahu pohledávky vůči věřiteli neúčinná. To se však nedotýká účinnosti smlouvy obecně. Jde o speciální úpravu odporovatelnosti.

Odporovatelnost je dnes upravena též v občanském zákoníku v § 42a, zvláštní úprava je rovněž v zákonu o konkurzu a vyrovnání. (Přitom zákon o konkurzu a vyrovnání chce ochránit věřitele a určuje přímo neúčinnost některých právních úkonů. To však může působit i vznik problémů.)[7]

Ustanovení § 478 ObchZ pro smlouvu o prodeji podniku lze použít, jestliže ke zhoršení postavení věřitele dojde prodejem podniku. Uplatnění odporovatelnosti podle ustanovení § 478 nevylučuje přitom uplatnění odporovatelnosti podle občanského zákoníku, které je zaměřeno na poněkud jinak formulované skutkové podstaty.

Převzetí závazků má být věřitelům podle ustanovení § 477 odst. 4 ObchZ oznámeno. Pokud by tato oznamovací povinnost nebyla splněna a právo odporovat by zaniklo v důsledku tohoto protiprávního jednání, lze případně uplatňovat odpovědnost za škodu z tohoto protiprávního jednání.

4. Průmyslová práva a práva duševního vlastnictví

Další navazující ustanovení, ustanovení § 479 odst. 1 ObchZ určuje, že na kupujícího přecházejí všechna práva vyplývající z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, jež se týkají podnikatelské činnosti prodávaného podniku. Je-li pro nabytí nebo zachování těchto práv rozhodné uskutečňování určité podnikatelské činnosti, započítává se do této činnosti nabyvatele uskutečněné po prodeji podniku i činnost uskutečněná při provozu podniku před jeho prodejem.

Podle § 479 odst. 2 ObchZ však k přechodu práva podle § 479 odst. 1 nedochází, jestliže by to odporovalo smlouvě o poskytnutí výkonu práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví nebo povaze těchto práv.

S tímto ustanovením souvisí zejména i právní úprava podle zákona o ochranných známkách, zákona o označení původu, patentového zákona a zákona o ochraně topografií polovodičových výrobků.[8]

V praxi přitom mj. byly i pochybnosti při přechodu práv označení původu o jeho případném výlučném či nevýlučném užívání. U označení původu je třeba si ovšem uvědomit, že i když práva označení původu přecházejí na kupujícího, může mít tato práva i jiná osoba. Tomu odpovídá i rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví[9]: „Podle ustanovení ... zákona ... o ochraně označení původu, je přípustné zapsat do rejstříku označení původu dalšího uživatele, jehož výrobky vyhovují podmínkám stanoveným pro již zapsané označení původu. Funkcí označení původu ... – na rozdíl např. od ochranné známky – není zakotvit ve vědomí spotřebitelské veřejnosti vztah výrobku k určitému podnikatelskému subjektu, ale naopak ke všem podnikatelům z téže zeměpisné oblasti, jejichž výrobky vyhovují podmínkám pro již zapsané označení původu ...“[10]

Ustanovení § 479 odst. 1 ObchZ je dispozitivní, naproti tomu ustanovení § 479 odst. 2 je kogentní.

Dispozitivní ustanovení § 479 odst. 1 ObchZ upravuje, že na kupujícího přecházejí všechna zde uvedená práva.

Kogentně je v § 479 odst. 2 stanoveno, kdy k přechodu práva vyplývajícího z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví nedochází.

Přechod práva k datu účinnosti smlouvy by např. bylo třeba zvážit a zřejmě by převodu bránilo, pokud by byla dříve prodávajícím uzavřená výhradní „licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví“ s právem opce (ve prospěch nabyvatele) na poměrně dlouhou dobu určitou bez ujednání výpovědi. Individuálně by se přitom posuzovaly takové smlouvy, které by mohly být spekulativní.

5. Pracovněprávní vztahy

Ustanovení § 480 ObchZ řeší návazně i pracovněprávní otázky. Práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům podniku přecházejí z prodávajícího na kupujícího.[11] Toto kogentní ustanovení by – zdá se – nemělo být sporné.

V praxi se však mj. vyskytly i případy, kdy podnikatelé provozovali zařízení, jejichž vlastníky (vlastníky funkčně rozhodujícího zařízení) byly jiné osoby. Provozování v takových případech zpravidla zabezpečoval specializovaný útvar (závod) podnikatele. K provozování přitom podnikatele nemusí vázat žádná povinnost stanovená právním předpisem. Pokud se podnikatel rozhodne – z jakýchkoli, např. ekonomických důvodů – provozování ukončit, nastává otázka, jak danou situaci řešit. Přikláníme se – podle konkrétních podmínek – k použití

[7] Viz *Eliáš, K.* Neúčinnost dlužníkovy účasti na založení společnosti. Právní rozhledy, 1999, č. 4, s. 176–180.

[8] Viz např. *Brandýs, J.* Ještě k převodu či přechodu ochranných známek. Průmyslové vlastnictví, 1993, č. 4, s. 133; *Kopáč, L.* Obchodní kontrakty. II. díl. Praha : Prospektrum, 1994, s. 454.

[9] Publikované v časopisu Průmyslové vlastnictví, 1994, č. 4, s. 115, uvedené v ASPI pod evid. č. 4580 (JUD).

[10] V současné době je v platnosti nový zákon o označení původu než platil v době vydání rozhodnutí. To však na podstatě práva na označení původu v tomto směru nic nemění.

[11] K tomu viz mj. *Jouza, L.* Chcete koupit podnik? Moderní řízení, 1993, č. 7, s. 83 a násl.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 162

smlouvy o prodeji podniku (týkající se „části“ podniku), pokud činnost bude provádět jiný subjekt, než k ukončení činnosti bez vztahu k jiným podnikatelům spojenou s ukončením pracovního poměru zaměstnanců tohoto útvaru výpovědí.

Z ustanovení § 480 vyplývá, že subjektem pracovních smluv se stává místo prodávajícího kupující, který je nyní zaměstnavatelem zaměstnanců. Pokud byli zaměstnanci věřiteli prodávajícího, jsou jejich pohledávky po účinnosti prodeje pohledávkami za kupujícím; prodávající však za jejich uspokojení ručí (viz § 477 odst. 3).

6. Práva na označení

Navazující ustanovení právní úpravy smlouvy o prodeji podniku – ustanovení § 481 ObchZ[12] (řešící problematiku „obchodního jména“) bylo harmonizační novelou z obchodního zákoníku vypuštěno.

Dnes (po harmonizační novele) je otázka „převodu firmy“ řešena zejména v ustanovení § 11 odst. 1 a odst. 4 ObchZ.[13]

Dřívější právní úprava[14] určovala v § 481 odst. 1, že pokud nevyplývalo ze smlouvy něco jiného, přecházelo na kupujícího i oprávnění užívat obchodní jméno spojené s prodávaným podnikem, ledaže by to bylo v rozporu se zákonem nebo s právem třetí osoby. Tomuto převodu nebránila změna označení právní formy osoby oprávněné k podnikání.

Ustanovení § 481 odst. 2 přitom určovalo: Prodává-li se podnik mezi fyzickými osobami, může kupující používat obchodní jméno prodávajícího, jestliže to smlouva stanoví, a to jen s dodatkem označujícím nástupnictví v podnikání.

Ustanovení upravující otázky oprávnění užívat obchodní jméno bylo zařazeno mezi ustanovení kogentní (viz dřívější znění § 263 ObchZ).

Prvý odstavec tohoto ustanovení § 481 nepožadoval, aby ve smlouvě byla otázka obchodního jména řešena; pokud řešena nebyla, přecházelo na kupujícího právo obchodní jméno užívat, ledaže by to bylo v rozporu se zákonem nebo právem třetí osoby.

Pokud tedy smlouva nestanovila jinak, pak platil plně text zákona, kupující užívat obchodní jméno nemusel, nepřecházelo na něj totiž automaticky; přecházelo oprávnění (nikoli povinnost) k užívání.

Problém se vyskytoval tehdy, kdy podnik kupovala od právnické osoby osoba fyzická. Praxe směřovala k řešení, že fyzická osoba koupený podnik provozovala pod označením, jehož kmen tvořilo její jméno a příjmení, avšak s dodatkem tvořeným původní firmou dosavadního majitele podniku.

Ve druhém odstavci § 481 odst. 2, pro případ prodeje podniku mezi fyzickými osobami, bylo voleno jiné řešení než v odstavci prvém. Zde naopak bylo možno používat obchodní jméno prodávajícího jen, jestliže to smlouva stanovila.

Obchodní zákoník přitom umožňoval převod obchodního jména jenom s podnikem, což však neznamenalo, že musí jít vždy jen o jeho prodej. Mohlo jít i o vklad podniku do obchodní společnosti, jeho darování nebo zdědění.

Dnešní ustanovení § 11 odst. 1 určuje: Kdo zdědí podnik nebo jej nabude smlouvou, může podnikat pod dosavadní firmou s nástupnickým dodatkem, jen má-li k tomu výslovný souhlas zůstavitele nebo dědiců nebo právního předchůdce.

Půjde-li o smlouvu o prodeji podniku, bylo by zřejmě vhodné vyjádřit tento souhlas přímo ve smlouvě (i když by mohl být vyjádřen i jinak). Bez výslovného souhlasu však podnikání pod dosavadní firmou nebude možné.

Přitom § 11 odst. 4 stanoví, že převod firmy bez současného převodu podniku je nepřípustný. Převod firmy je však možný i při převodu části podniku, bude-li podnikatel zbývající část provozovat pod jinou firmou nebo tato část zanikne likvidací.

Omezení v otázkách označení stanoví i zvláštní zákony. Např. obchodní firma nesmí obsahovat slovo burza, jestliže se nejedná o burzu nebo komoditní burzu podle zákona. Rovněž slovo banka nebo spořitelna nesmí používat libovolná osoba, ale smí je užívat pouze právnická osoba, které bylo uděleno povolení působit jako banka, pokud není zřejmé ze souvislosti, v níž se slovo „banka“ nebo „spořitelna“ používá, že se tato osoba nezabývá činností uvedenou v zákonu o bankách.

7. Cena

Ustanovení upravující smluvní typ smlouvy o prodeji podniku se věnují i cenové problematice (v § 482 ObchZ). Má se za to, že kupní cena je stanovena na základě údajů o souhrnu věcí, práv a závazků uvedených v účetní evidenci prodávaného podniku ke dni uzavření smlouvy a na základě dalších hodnot uvedených ve smlouvě, pokud nejsou zahrnuty do účetní evidence. Má-li nabýt smlouva účinnosti k pozdějšímu datu, mění se výše kupní ceny s přihlédnutím ke zvýšení nebo snížení jmění, k němuž došlo v mezidobí.[15]

Stanovení kupní ceny je při uzavírání smlouvy významnou otázkou. Ustanovení § 482 ObchZ je přitom dispozitivní. Vzhledem k tomu, že jsou v textu tohoto ustanovení použita slova „má se za to“, jde o vyvratitelnou domněnku zákonem stanovenou. Ustanovení určuje, jak je cena stanovena, nebudou-li ovšem (posléze uvedenému dáváme přednost) způsob určení ceny nebo její výše přímo sjednány ve smlouvě.

Ke stanovení ceny je vhodné dodat to, co již bylo uvedeno pod č. 1097 (z r. 1923) ve sbírce Vážný[16] v odůvodnění rozhodnutí: „Hodnota podniku v jeho celistvosti záleží nejen v materiálním obsahu inventáře obchodu, tedy v zařízení a ve zboží, nýbrž i v oněch imateriálních momentech, které tvoří jeho hodnotu jako prostředku výdělečného a záležejí v tom, že je obchodní místnost v důsledku svého trvání, výhodné polohy a svého dobrého jména vyhledávána zákazníky. Souhrnem těchto vý-

[12] K dřívější právní úpravě této otázky viz *Eliáš, K. a kol.* Kurs obchodního práva. Obchodní závazky, Cenné papíry. Praha, C. H. Beck, 1996, s. 230; *Pelikánová, I.* op. cit. sub 3, s. 320 a násl.; *Tomsa, M., Macek, J.* Převod obchodního jména při změně majitele podniku. Hospodářské noviny, 1. prosince 1993, s. 13.

[13] K nové právní úpravě obchodní firmy a souvisejícím otázkám viz *Pelikánová, I.* Dodatky k obchodnímu jménu. Právní zpravodaj, 2001, č. 3, s. 3.

[14] Dřívější právní úpravu uvádíme pro eventuální potřebu posouzení dříve uzavřených smluv.

[15] K tomu viz *Dědič, J.* op. cit. sub 5, s. 104; *Eliáš, K.* Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900. Praha : Linde, s. 526–528; *Pelikánová, I.* op. cit. sub 3, s. 481–482.

[16] Citace ze sbírky Vážný uvádíme podle *Eliáš, K.* Obchodní zákoník. 2. přepracované a rozšířené vyd. Praha : Linde, 1998, s. 1059.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 163

dělkových možností, známostí, zavedení obchodu na určitém místě, určitého kruhu zákaznictva nabývá obchod (závod, podnik) zvýšené hodnoty jako zdroj výdělku. Při smluvním sjednávání ceny je třeba vzít v úvahu i tyto otázky."

I když je tvorba cen zásadně věcí dohody kontrahujících subjektů, nemůže jít o tzv. divokou cenu a je třeba vycházet ze zásady poctivého obchodního styku.

Obecně se zdůrazňuje, že stanovení ceny je jednou z nejobtížnějších otázek při prodeji podniku a pozornost je třeba věnovat i okamžiku, ke kterému se cena stanoví. K oceňování je možno volit různé metody empirické i matematické (např. kapitalizace zisku).[17]

8. Předání a převzetí

Ke dni účinnosti smlouvy je podle ustanovení § 483 ObchZ povinen prodávající předat a kupující převzít věci zahrnuté do prodeje. O převzetí se sepíše zápis podepsaný oběma stranami (odst. 1).

Převzetím věcí přechází nebezpečí škody na těchto věcech z prodávajícího na kupujícího (odst. 2).

Vlastnické právo k věcem, jež jsou zahrnuty do prodeje, přechází z prodávajícího na kupujícího účinností smlouvy. Vlastnické právo k nemovitostem přechází vkladem do katastru nemovitostí. Ustanovení § 444–446 ObchZ platí obdobně (§ 483 odst. 3 ObchZ).[18]

Přitom návrh vkladu do katastru nemovitostí podle nálezu Ústavního soudu sv. IV č. 96 je možno podat v časově neomezené lhůtě, neboť ani uplynutí času nemůže nic změnit na vázanosti účastníků smlouvy projevy jejich vůle. Uzavřením smlouvy vznikl kupujícímu obligační nárok na převedení vlastnického práva k nemovitostem a prodávajícímu rovněž obligační nárok na zaplacení dohodnuté kupní ceny. Zaplatí-li tedy kupující prodávajícímu kupní cenu, splní svou závazkovou povinnost z uzavřené smlouvy, lhostejno v jakém stadiu se nachází věcně právní aspekt věci.

K přechodu vlastnického práva – kromě nemovitostí – dochází podle zákona účinností smlouvy a ke dni účinnosti smlouvy je povinen prodávající předat a kupující převzít věci zahrnuté do prodeje. Vzhledem k tomu, že mnohdy nebude fakticky možno věci předat a převzít v jeden den a vzhledem k tomu, že okamžik předání a převzetí je možno dohodnout jinak, budou existovat případy, kdy přechod vlastnického práva a převzetí věcí spojené s nebezpečím škody na věcech, nebudou spadat vjedno.

Odborná literatura (viz citovaná komentářová literatura I. Pelikánové) si všímá, že text prvého odstavce se omezuje jenom na věci zahrnuté do prodeje, nikoli na jiné složky podniku. To znamená, že podle zákona by nebyl podnik předáván jako celek. Vzhledem k dispozitivnosti odstavce 1 a odstavce 2 lze tuto otázku vhodně smluvně upravit. To se týká i ustanovení § 485, podle něhož mají být v zápisu uvedeny chybějící a vadné věci, i zde se je možno smluvně dohodnout šířeji – nikoli jen o uvedení „chybějících a vadných věcí".

Při uzavírání smlouvy musí strany též zvážit, zda by při uzavření smlouvy o prodeji podniku eventuálně mohlo dojít k dotčení ustanovení o ochraně hospodářské soutěže podle zvláštního zákona a případně postupovat podle tohoto zvláštního zákona.

V kogentním odst. 3 § 483 se první věta týká věcí movitých. Druhá věta (novelizovaná do dnešní podoby zákonem č. 264/1992 Sb.) ustanovuje o nemovitostech. Třetí věta konstatuje, že ustanovení § 444–446 platí obdobně.

Přitom podle současného znění § 133 odst. 3 ObčZ však vlastnické právo k nemovitostem, které nejsou předmětem evidence v katastru, převáděným na základě smlouvy, přechází okamžikem účinnosti této smlouvy. V současné době se v katastru neevidují drobné stavby.

9. Upozorňovací povinnost

Podle ustanovení § 484 ObchZ je prodávající povinen nejpozději v zápise sepsaném podle § 483 odst. 1 upozornit kupujícího na všechny vady převáděných věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, o kterých ví nebo musí vědět, jinak odpovídá za škody, kterým bylo možno tímto upozorněním zabránit. Toto ustanovení je dispozitivní a vztahuje se na všechny vady podniku. Při posuzování vadnosti věcí se zřejmě přihlédne k povaze vad, ke „schopnosti sloužit provozu podniku" a k době jejich používání podle účetních záznamů. Pojem „musí vědět" je třeba vykládat s přihlédnutím k okolnostem případu podle objektivního kritéria.

Ustanovení § 484 neřeší odpovědnost za vady (tu řeší § 486); jde o zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu, pro případ nesplnění stanovené upozorňovací povinnosti. Upozornění je zde liberačním důvodem. Pokud by však prodávající o vadách nevěděl, ani o nich vědět nemusel, nevznikla by ani upozorňovací povinnost.

10. Chybějící věci a vadné věci

V zápise o převzetí věcí sepsaném podle § 483 odst. 1 se uvedou podle § 485 ObchZ chybějící věci a vadné věci. Za chybějící se považují věci, které prodávající nepředal kupujícímu, ačkoliv tyto věci podle účetní evidence a smlouvy mají být součástí jmění prodávaného podniku. Při posuzování vadnosti věcí se přihlédne k jejich schopnosti sloužit provozu podniku a k době jejich používání podle účetních záznamů.

Ustanovení § 485 je dispozitivní. Vymezení „chybějících a vadných věcí" souvisí s vymezením předmětu plnění, který by měl být podle dispozitivního § 482 vymezen účetní evidencí a smlouvou. Protože mohou vznikat určité pochybnosti, lze jen podpořit stanovisko I. Pelikánové, která za řešení považuje přesnou dohodu smluvních stran, případně sjednání rozhodčí doložky, která by umožnila rychlejší řešení případných sporů.[19]

11. Odpovědnost za vady

Přitom má kupující podle § 486 ObchZ právo na přiměřenou slevu z kupní ceny odpovídající chybějícím nebo vadným věcem. Jestliže chybějící věci nebo zjisti-

[17] Viz zákon o cenách, kde bylo oceňování podniku věnováno ustanovení § 24 a z literatury viz např. *Lochmanová, L.* Smlouva o prodeji podniku. Právní rádce, 2005, č. 6, příloha, s. IV–V.

[18] K těmto otázkám viz *Baudyš, P.* Význam zápisů v katastru nemovitostí. Právní rádce, 1996, č. 3, s. 20; *Kuba, B.* Katastr a správní poplatky. Daňová a hospodářská kartotéka, 1995, č. 24, s. 399; *Olivová, K.* Vklad práva k nemovitostem do katastru nemovitostí. Právo a podnikání, 1996, č. 4, s. 11; *Pelikánová, I. a kol.* Obchodní právo. II. díl. Praha : CODEX, 1993, s. 264 a násl., 2. přepracované vyd. 1998, s. 350 a násl.; *Pelikánová, I.* op. cit. sub 3, s. 326–332.

[19] *Pelikánová, I.* op. cit. sub 3, s. 333–334.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 164

telné vady věci nebyly zachyceny v zápisu podle § 483 odst. 1, nemůže být právo na slevu přiznáno v soudním řízení, ledaže prodávající o nich věděl v době předání věci. U vad zjistitelných až při provozu podniku nastávají tyto účinky, jestliže tyto vady kupující neoznámí prodávajícímu bez zbytečného odkladu poté, kdy je zjistil nebo při odborné péči mohl zjistit, nejpozději však po uplynutí šesti měsíců ode dne účinnosti smlouvy (§ 482). Ustanovení § 428 odst. 2 a § 439 platí obdobně (viz § 486 odst. 1).

Kupující je současně oprávněn odstoupit od smlouvy, jestliže podnik není způsobilý pro provoz stanovený ve smlouvě a vady včas oznámené jsou neodstranitelné nebo je prodávající neodstraní v dostatečné přiměřené lhůtě, kterou mu kupující stanoví. Ustanovení § 441 platí přiměřeně (viz § 486 odst. 2).

Kupující může i uplatnit nárok na slevu z kupní ceny ohledně závazků, jež na něho přešly a nebyly zachyceny v účetní evidenci v době účinnosti smlouvy (§ 482), ledaže o nich kupující v době uzavření smlouvy věděl (viz § 486 odst. 3).

Pro právní vady prodávaného podniku platí pak obdobně § 433–435. Nepřejde-li vlastnické právo k nemovitosti tvořící součást podniku na kupujícího a prodávající neodstraní tuto vadu v přiměřené dostatečné lhůtě, kterou mu kupující určí, může kupující od smlouvy odstoupit (viz § 486 odst. 4).

Ustanovení odst. 5 § 486 současně určuje, že práva podle předchozích odstavců se nedotýkají nároků na náhradu škody. Ustanovení § 440 platí obdobně.

V publikaci Barešová, E., Baudyš, P.[20] je citováno z KS Plzeň pod sp. zn. 15 Ca 446/94 z 31. 10. 1995 k odstoupení od smlouvy o prodeji podniku: Právním titulem pro vklad vlastnického práva je v řízení o vkladu smlouva. Zápis záznamem pouze eviduje již existující věcná práva, jeho účinky jsou ryze evidenční. Odstoupení od smlouvy je jednostranným právním úkonem. Právní následky odstoupení upravuje § 349 odst. 1 ObchZ. Stanoví, že odstoupením od smlouvy smlouva zaniká. Právní následky odstoupení od smlouvy nastávají v okamžiku, kdy projev vůle strany oprávněné odstoupit od smlouvy je doručen straně druhé. Podle § 349 odst. 1 ObchZ nelze po této době účinky odstoupení od smlouvy odvolat nebo měnit bez souhlasu druhé strany. Podle § 351 odst. 1 ObchZ odstoupením od smlouvy zanikají všechna práva a povinnosti stran; z toho plyne, že zánik práv nastává ze zákona. Katastrální úřad má v tomto případě povinnost zánik práv v katastru pouze vyznačit, resp. evidovat záznamem s tím, že jeho úkon bude mít význam pouze pro evidenci vztahů k nemovitostem, nikoliv právotvorný. Pokud by katastrální úřad po odstoupení od smlouvy provedl vklad výmazu vlastnického práva, překročil by rámec pravomoci a takovéto rozhodnutí by bylo nicotným právním aktem.

Celé ustanovení § 486 ObchZ je přitom dispozitivní. Na přiměřenou slevu z kupní ceny, odpovídající chybějícím nebo vadným věcem, má kupující podle odst. 1 právo.

Jestliže však chybějící věci nebo zjistitelné vady věci nebyly uvedeny v zápisu o převzetí, nemůže být právo na slevu přiznáno v soudním řízení, ledaže prodávající o nich věděl v době předání věci. Kromě vad, o kterých prodávající ví, se může jednat i o vady zjistitelné až při provozu podniku. U vad zjistitelných až při provozu podniku nastávají stejné účinky, jako u prvé uvedené kategorie vad, jestliže tyto vady kupující neoznámí prodávajícímu bez zbytečného odkladu poté, kdy je zjistil nebo při odborné péči mohl zjistit, nejpozději však po uplynutí šesti měsíců ode dne účinnosti smlouvy.

Jde o odpovědnost za vady obdobnou odpovědnosti za vady při porušení kupní smlouvy. Prodávající však neodpovídá jen za vady hmotných věcí, ale za všechny vady, tj. za vady všech složek podniku i za vady podniku jako celku. Podle zákona se zde postupuje obdobně jako u příslušného ustanovení kupní smlouvy (§ 428 odst. 2 ObchZ).

Současně je pro případnou slevu z ceny rovněž stanoven obdobný postup jako u kupní smlouvy (s odkazem na § 439 ObchZ).

Pokud by podle § 486 odst. 2 nastala situace, že podnik není způsobilý pro provoz stanovený ve smlouvě a vady včas oznámené jsou neodstranitelné nebo je prodávající neodstraní v dodatečné přiměřené lhůtě, kterou mu stanoví kupující, potom je kupující oprávněn odstoupit od smlouvy (ustanovení § 441 ObchZ věnované kupní smlouvě zde platí přiměřeně). Kupující může též od smlouvy odstoupit, nepřejde-li na něho vlastnické právo k nemovitosti tvořící součást podniku a prodávající neodstraní tuto vadu v přiměřené dodatečné lhůtě, kterou mu kupující určí (viz § 486 odst. 4).

V souvislosti s odstoupením od smlouvy o prodeji podniku se v praxi řeší i otázky týkající se převedených pohledávek a závazků. I zde se vyskytují různé názory. Při řešení této problematiky se ztotožňujeme se stanoviskem, které zastává L. Kopáč a J. Švestka[21], že při odstoupení od smlouvy o prodeji podniku pozbývá tento převod účinnosti. Věřitelem převedených pohledávek a dlužníkem převedených závazků se stává znovu prodávající podniku. Poněvadž však odstoupení od smlouvy podle obchodního zákoníku nemá zpětné účinky, nejsou ani dotčeny právní následky inkasa převedených pohledávek kupujícím podniku a vyplacení závazků, které bylo uskutečněno před odstoupením od smlouvy. Zpětný převod se týká pouze pohledávek a závazků, které existovaly v době prodeje podniku a existují ještě v době doručení právního úkonu odstoupení od smlouvy.

U smlouvy o prodeji podniku, od které bylo odstoupeno, se provede vypořádání mezi prodávajícím a kupujícím podle příslušné úpravy o odstoupení od smlouvy, tj. podle ustanovení § 351 ObchZ.

Právo odstoupit od smlouvy podle odstavce 2 § 486 vzniká za splnění podmínek:

- podnik není způsobilý pro provoz stanovený ve smlouvě (nejde o nezpůsobilost obecně, ale jen o nezpůsobilost pro provoz stanovený ve smlouvě),
- vady včas oznámené jsou neodstranitelné nebo je prodávající neodstraní v dodatečné přiměřené lhůtě.

Zatímco text odstavce 1 § 486 vůbec nepřiznává právo na odstranění vad, text odstavce 2 § 486 s případným odstraňováním vad počítá, ale zřejmě jen pro vady, které činí podnik nezpůsobilým provozu stanovenému ve smlouvě. Ustanovení § 441 zde přitom neplatí obdobně, ale jen přiměřeně.

[20] *Barešová, E., Baudyš, P.* Zákon o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem. Komentář. Praha : C. H. Beck, 1996, s. 268.

[21] K těmto otázkám viz *Kopáč, L., Švestka, J.* K některým následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku. Právní rozhledy, 1997, č. 2, s. 66–67; *Pelikánová, I.* op. cit. sub 3, s. 334–338.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 165

Podle ustanovení § 486 odst. 3 může kupující u smlouvy o prodeji podniku uplatnit nárok na slevu z kupní ceny ohledně závazků, jež na něho přešly a nebyly zachyceny v účetní evidenci v době účinnosti smlouvy, ledaže o nich kupující v době uzavření smlouvy věděl. Pokud totiž na kupujícího přejdou závazky neuvedené v účetní evidenci, má podnik nižší hodnotu než je uvedená ve smlouvě. Velikost slevy by měla odpovídat těmto závazkům.

12. Část podniku

Ustanovení § 477–486 platí i pro smlouvy, jimiž se prodává část podniku tvořící samostatnou organizační složku (viz § 487 ObchZ).

Vzhledem k probíhajícím diskusím v praxi i k těmto otázkám, považujeme za prospěšné následující stanovisko[22]: Při převodu podniku v majetku státu na jiné osoby podle zákona č. 92/1991 Sb. dochází vždy zároveň s prodejem podniku také k přechodu práv a povinností ze závazkových vztahů na nového nabyvatele, a to v celém rozsahu. Je-li takto převáděna pouze část podniku, dojde k převodu práv a povinností z těchto závazkových vztahů, které se části podniku týkaly, které souvisely s hospodářskou činností této části podniku.

Ustanovení § 487 obchodního zákoníku není ve výčtu v ustanovení § 263, jde tedy o ustanovení dispozitivní. Přitom odkazuje i na kogentní ustanovení § 477, 478, § 479 odst. 2, 480, § 483 odst. 3. Tato kogentní ustanovení je třeba podle našeho názoru respektovat jako kogentní i pro prodej části podniku.

To, co bylo řečeno pro prodej podniku, platí také pro smlouvy, jimiž se prodává část podniku tvořící samostatnou organizační složku.[23]

Organizační složkou nemusí být vždy složka zapsaná do obchodního rejstříku, vodítkem určení organizační složky mohou být vnitřní předpisy. Při prodeji části podniku by však takovou organizační složku nemělo případně tvořit účelové různorodé seskupení nesouvisících jednotlivostí vytvořené před uzavřením smlouvy.

Lze doporučit, aby ve smlouvě o prodeji části podniku byly pokud možno co nejpřesněji specifikovány majetek a závazky, které se smlouvou převádějí na kupujícího. Je však třeba alespoň přesně individualizovat část podniku.

Domníváme se pak, že se na základě kogentního ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) vztahuje na prodej části podniku i § 476, který je kogentní, a to v rozsahu prodeje části podniku.

Při prodeji části podniku je nutno použít i kogentní ustanovení § 488, které určuje, že prodá-li podnik osoba zapsaná v obchodním rejstříku, navrhne provedení zápisu o prodeji podniku nebo jeho části v tomto rejstříku.

13. Zápis do obchodního rejstříku

Podle § 488 ObchZ přitom právnická osoba, jež prodala podnik tvořící její jmění, může ukončit svou likvidaci a být vymazána z obchodního rejstříku teprve po uplynutí jednoho roku po tomto prodeji, jestliže v této době nebylo zahájeno soudní řízení podle § 478, nebo později, když byly zajištěny nebo uspokojeny nároky, jež byly v tomto řízení úspěšně uplatněny.[24]

Ustanovení § 488 je kogentní. Jak je zřejmé, smlouva o prodeji podniku není zvláštním způsobem zrušení obchodní společnosti nebo družstva. Smlouva o prodeji podniku, jak v této souvislosti uvádí J. Dědič, v citované literatuře, se nedotýká právní subjektivity podnikatele ani nelikviduje jeho obchodní majetek, pouze se mění předmět tohoto majetku.[25]

Ten, kdo včas zápis nenavrhne, porušuje zákonnou povinnost a mohl by (při splnění zákonných předpokladů) odpovídat za škodu.

Bylo-li zahájeno uvedené soudní řízení, neuplatní se roční lhůta, ale ukončení likvidace nesmí nastat dříve, než budou zajištěny nebo uspokojeny úspěšně uplatněné nároky.

Harmonizační novela doplnila do zákonného textu nový § 488a. Ten stanoví, že pro smlouvu o prodeji podniku platí obdobně § 672a. Toto (rovněž harmonizační novelou nově doplněné ustanovení) upravuje tzv. Konkurenční doložky v rámci zákonné úpravy Smlouvy o obchodním zastoupení.[26] Šlo o případ z těch, kdy se ve III. části obchodního zákoníku odkazuje dispozitivním ustanovením na platnost ustanovení kogentního. Tzv. technickou novelou (zákon č. 501/2001 Sb.) byl § 488a zařazen mezi kogentní (viz § 263). Přitom byla doplněna věta: Konkureční doložkou může být omezena činnost prodávajícího.

De lege ferenda je možnost k jednotlivým ustanovením využít řady námětů našich autorů.[27]

Závěrem je možno uvést některé další dílčí náměty de lege ferenda. Ke zvážení uvádíme možný námět na doplnění znění obchodního zákoníku pro případ prodeje podniku s nemovitostmi o výslovný text, že projevy účastníků musí být na téže listině (i když je obecná úprava v ustanovení § 46 odst. 2 ObčZ).

De lege ferenda je možno i zvážit, zda by mělo být výslovně uvedeno, které závazky (např. závazky k placení daní) nepřecházejí spolu s podnikem na kupujícího.

Smlouvy o prodeji podniku i všech dalších pojmenovaných smluv obchodním zákoníku, které mají předepsanou písemnou formu, se pak týká námět k vypuštění, příp. ke změně ustanovení § 272 ObchZ.

Pro praxi pak doporučujeme, aby nemovitosti, které jsou součástí podniku byly uvedeny a specifikovány v samostatném článku smlouvy o prodeji podniku. Je třeba uvedení potřebných (včetně práv, která na nich váznou) a obvyklých náležitostí, které by se jinak uváděly u kupní smlouvy na nemovitosti. Usnadní to komunikaci s pracovníky katastrálních úřadů a vyplývá to i z § 5 odst. 2 ObchZ.

Z obdobných důvodů pak ve vztahu k průmyslovému vlastnictví doporučujeme v samostatném článku smlouvy specifikovat i jednotlivá průmyslová práva a potřebné údaje.

Z ryze praktických důvodů je též vhodné, (např. v podobě přílohy ke smlouvě) uvést i přehled vedených soudních sporů (bez sporů o peněžité bagatelní částky) s uve-

[22] V souvislosti s privatizací uveřejněno v časopisu Právní praxe v podnikání, 1997, č. 4, s. 21.
[23] K tomu viz mj. *Eliáš, K. a kol.* Kurs obchodního práva. Obchodní závazky, Cenné papíry. Praha : C. H. Beck, 1996, s. 228; *Stuna, S.* Smlouva o prodeji podniku. Českomoravský Profit, 1994, č. 25, s. 10.
[24] K těmto otázkám viz zejména *Dědič, J.* op. cit. sub 5, s. 105.
[25] Viz též *Pelikánová, I.* op. cit. sub 3, s. 340–342.
[26] Blíže viz mj. *Marek, K.* op. cit. sub 2.
[27] Viz např. citovaný komentář k obchodnímu zákoníku z pera prof. I. Pelikánové.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 166

dením té případné skutečnosti, že je druhá strana sporu příp. v likvidaci či konkurzním řízení.

De lege ferenda doporučujeme ponechání tohoto smluvního typu v obchodním zákoníku.

Diskuse

Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku II.

*JUDr. Martin Šešina**

Přinášíme dalších 40 paragrafů včetně důvodové zprávy z návrhu nového občanského zákoníku.

Doložení času
§ 1307

Při nejistotě, zda nastane doba, jejímž doložením zůstavitel omezil právo někomu zůstavené, platí takové ustanovení za podmíněné.

§ 1308

Je-li čas určen tak, že rozhodná chvíle nastat musí, přechází zůstavené právo jako jiná nepodmíněná práva na dědice té osoby, jíž bylo takto zůstaveno.

§ 1309

Je-li jisté, že doba vyměřená v závěti nastat nikdy nemůže, posoudí se toto doložení času jako nemožná podmínka. Bude-li však nepochybné, že se zůstavitel při určení času jenom zmýlil, určí se rozhodná chvíle podle jeho pravděpodobné vůle.

K § 1307 až 1309:

Podstata závětních klauzulí o doložení času je v zůstavitelově určení, že dědic (odkazovník) má právo nabýt jen na určitou dobu, případně že je má nabýt později než dnem zůstavitelovy smrti. Rozdíl mezi doložením času a podmínkou je zejména v tom, že se doložení času váže vždy na událost, která v budoucnu nastat musí. Při nejistotě, nastane-li okamžik, k němuž má být dědic nebo odkazovník povolán (dies incertus an) – např. při úspěšném dokončení studia, uzavření sňatku, dosažení zletilosti nebo jiného určitého věku, nehledí se na takové klauzule jako na doložení času, nýbrž na určení podmínky.

Zůstavitel tedy bude moci omezit ustanovení závěti určením času, takže povolaný se má stát dědicem (odkazovníkem) nikoli již v den zůstavitelovy smrti (dies a quo) nebo se má stát dědicem jen na nějakou dobu (dies ad quem).

Je-li čas stanoven tak, že nastat nikdy nemůže, posoudí se příslušná klauzule podle ustanovení § 1305 o nemožných podmínkách. Avšak je-li nepochybné, že se zůstavitel jen zmýlil zřejmě ve výrazu (např. „31. června“ namísto „30. června“), je namístě zůstavitelovo nařízení zachovat v platnosti podle jeho předpokládané vůle.

Při jistotě, že určený čas nadejde, mohou nastat dvě situace: buď je také jisté, kdy nadejde (např. při jasném určení určitého kalendářního dne), anebo není jisté, kdy se tak stane (např. den ukončení studia na určité škole). Ale v obou těchto případech nastanou různé právní účinky, než tento čas nadejde, podle toho, zda byla doložena doba počáteční nebo konečná.

Byla-li doložena počáteční doba (dies a quo), napadne dědictví nebo odkaz při zůstavitelově smrti těm, kdo byli povoláni k dědictví až do určené doby, nebo – neurčil-li zůstavitel v závěti v tom směru ničeho – jeho zákonným dědicům. Ale jakmile dies a quo nadejde, napadne dědictví (odkaz) tomu, kdo byl od počáteční doby povolán za dědice.

Naproti tomu byla-li doložena konečná doba (dies ad quem), napadne při zůstavitelově smrti dědictví tomu, kdo byl povolán až do konečné doby. Jakmile konečná doba nadejde, napadne dědictví tomu, kdo byl za dědice povolán od této konečné doby. Neurčí-li zůstavitel, kdo je od konečné doby povolán, napadne dědictví dědicům podle zákonné posloupnosti.

Poměr mezi osobou, která nabyla dědictví nebo odkaz s podmínkou nebo s doložením času, a jejím předchůdcem nebo nástupcem
§ 1310

(1) Dokud právo dědice zůstává odsunuto, protože vymíněná událost nebo určený čas ještě nenastaly, nesmí přední dědic, kterému dědictví připadlo, zcizit co získal, ani o tom pořídit, ale naopak učiní vše nutné pro jeho zachování. Právo předního dědice je omezeno jako právo poživatele.

(2) Táž omezení platí obdobně i pro předního odkazovníka.

§ 1311

Ustanovení § 1310 platí obdobně pro poměr mezi tím, komu byly zůstaveny dědictví nebo odkaz s rozvazovací podmínkou, a osobou, které má dědictví nebo odkaz připadnout po splnění podmínky.

K § 1310 a 1311:

Umožní-li se zůstaviteli, aby o pozůstalosti pořídil i tak, že dědictví napadne několika povolaným osobám po sobě, musí být podstata takto zanechané hodnoty zachována až do jejího odevzdání poslednímu v řadě. Proto nesmí osoba povolaná jako první v pořadí předmětnou hodnotu zcizit, ani o ní pořídit závětí či jinak, nýbrž má učinit vše, co je nutné pro její zachování.

Příkaz
§ 1312

(1) Pokud zůstavitel někomu něco zůstaví s připojením příkazu, posuzuje se příkaz jako podmínka rozvazovací, takže se zůstavení práva zmaří, nebude-li příkaz proveden, ledaže zůstavitel projeví jinou vůli.

(2) Na příkaz bránící věc z pozůstalosti zcizit nebo zatížit ji se hledí, jako by k závěti nebyl připojen.

§ 1313

(1) Příkaz, který nelze přesně splnit, budiž splněn alespoň tak, aby mu bylo přibližně co možná vyhověno. Není-

* Autor je notářem v Benešově.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 167

-li možné ani to, podrží osoba obtížená příkazem to, co jí bylo zůstaveno, není-li zřejmá zůstavitelova opačná vůle.

(2) Kdo se učiní neschopným splnit příkaz, věda, že jej tím maří, pozbude to, co mu bylo zůstaveno.

§ 1314

V pochybnostech se doložka pokládá za příkaz, nikoli za podmínku.

§ 1315

Přání zůstavitele nemá právní účinky, vysloví-li se jím o účelu, ke kterému někomu něco zanechává, ale neuloží povinnost zanechané věci k tomuto účelu použít.

§ 1316

Příkazy ukládající jednání nemožné nebo nezákonné jsou neplatné; uloží-li zůstavitel někomu takový příkaz s dodatkem, že jeho nesplněním vznikne dědici nebo odkazovníku povinnost něco plnit jinému či jiná újma, pak se k takové doložce nepřihlíží.

§ 1317

Ustanovení, kterým zůstavitel dědici nebo odkazovníku přikáže s pohrůžkou ztráty nějaké výhody, aby závěti neodporoval, nemá právní účinky, jde-li jen o odpor proti pravosti závěti nebo proti výkladu jeho smyslu.

K § 1312 až 1317:

Vedle podmínek a doložení času náleží mezi standardní vedlejší klauzule v závěti také příkazy. Zůstavitel může své poslední pořízení omezit i tím, že dědici nařídí, aby se zanechaným majetkem či s jeho částí určitým způsobem nakládal nebo aby něco vykonal či opominul. Pokud zůstavitel dědici nařídí, aby z dědictví někomu něco vydal, jedná se o odkaz (§ 1337 a násl.); nejde-li o takové nařízení, je to příkaz (modus) ve vlastním technickém smyslu.

Příkaz se zásadně posuzuje stejně jako rozvazovací podmínka. Pokud jej tedy dědic nesplní, ztrácí právo na dědictví, takže dědictví pozbude. Zůstavitel však může sám stanovit účinky, které mají dědice postihnout, pokud příkaz nesplní. Zejména může pro ten případ určit, že dědic poskytne odkaz třetí osobě, pokud příkaz nesplní (poenae nomine relictum).

Pododdíl 4

Zrušení závěti

Pořízení nové závěti

§ 1318

Starší závěť se zrušuje závětí novější, ledaže je z novější závěti zřejmé, že starší závěť má být zcela nebo zčásti zachována v platnosti.

§ 1319

Ustanovení starší závěti nebo staršího dovětku se novějším dovětkem neruší, ledaže je z tohoto novějšího dovětku zřejmé, že vůle zůstavitele je jiná.

§ 1320

Neplatnost zrušovací doložky

Prohlášení zůstavitele učiněné v závěti nebo jinak, že neplatná budou všechna jeho příští pořízení pro případ jeho smrti, anebo že budou neplatná taková pořízení, jež nebudou zřízena v určité formě, nemá právní účinky.

Odvolání závěti

§ 1321

Chce-li zůstavitel zrušit závěť a neučinit novou, odvolá ji výslovně, anebo mlčky tak, že zničí listinu.

§ 1322

(1) Odvolat závěť lze prohlášením učiněným v takové formě, jaká se vyžaduje pro pořízení závěti.

(2) Kdo byl ve svéprávnosti omezen pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo na hráčské vášni, může platně odvolat závěť, nezkrátí-li tím své dědice nad míru uvedenou v § 1275 odst. 2.

§ 1323

(1) Zůstavitel zruší závěť zničením listiny, na níž byla napsána.

(2) Porušil-li zůstavitel listinu jiným způsobem, anebo neobnovil-li zůstavitel závěť, ač ví, že listina byla zničena či ztracena, ruší se tím závěť, jen plyne-li z okolností nepochybně zůstavitelův zrušovací úmysl.

(3) Zničí-li zůstavitel jen jeden z několika stejnopisů závěti, nelze z toho ještě usuzovat na jeho odvolání.

§ 1324

Odvolá-li zůstavitel novější závěť a starší závěť uchová, nabude starší písemně vyhotovená závěť znovu účinnost.

K § 1318 až 1324:

Návrh ustanovení o zrušení závěti vychází z právní úpravy stávající (§ 480 obč. z.), ale je přesnější, vyhovuje vědecké kritice, že této otázce není v platná zákonné úpravě věnována náležitá pozornost[6] a přibližuje se ke standardním úpravám. Závěť lze zrušit buď pořízením nové závěti, anebo odvoláním závěti.

Zachováno je pravidlo, že pořízením novější závěti se starší závěť ipso facto ruší, pokud starší závěť nemůže vedle závěti novější obstát a v té míře, v jaké nemůže obstát. K tomu pravidlu je ve zvláštním ustanovení připojeno nové ustanovení o účincích dovětku (kodicilu). Účelem dovětku je doplnit již existující závěť, proto – zřizuje-li se např. kodicilem jen odkaz – nemůže to mít vůči již existující závěti zrušovací účinky. Mělo-li by se tak stát, musel by se v tom směru zůstavitel jasně vyjádřit.

Navrhuje se doplnit výslovné ustanovení, že bez právních účinků je prohlášení zůstavitele, že neplatná budou všechna jeho příští pořízení pro případ smrti, případně že jeho eventuelní příští závěti budou neplatné, pokud nebudou pořízena v určité zvláštní formě. Toto pravidlo bylo zatím dovozováno jen literaturou.

Druhý způsob zrušení závěti je její odvolání. Odvolat závěť lze výslovně nebo mlčky: totiž buď výslovným prohlášením učiněným v takové formě, jaká se vyžaduje pro pořízení závěti, anebo zničením listiny, na níž je závěť napsána. I toto základní pravidlo se přejímá z platného občanského zákoníku s tím, že se v § 1323 navrhuje stanovit opět podrobnější pravidla pro některé případy vyvolávající pochybnosti.

[6] *Mikeš, J., Muzikář, L.* op. cit. sub 2, s. 97.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 168

Nové je ustanovení o zachování (obnovení) platnosti starší závěti, v případě, že zůstavitel novější závěť zničí nebo jinak odvolá. Navržené pravidlo odpovídá evropským standardům a vyhovuje i běžnému lidskému chápání.

Oddíl 3
Dědická smlouva
§ 1325

(1) Zůstavitel může uzavřít dědickou smlouvu, v níž povolává druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo za odkazovníka a druhá strana to přijímá. K platnosti dědické smlouvy se vyžaduje forma veřejné listiny.

(2) Co se v tomto oddílu stanoví o smluvním dědici, platí obdobně i pro smluvního odkazovníka.

§ 1326

(1) Dědickou smlouvu může uzavřít jen zůstavitel zletilý a plně svéprávný.

(2) Dědickou smlouvu mohou strany uzavřít a závazek z dědické smlouvy mohou změnit nebo zrušit jen osobním jednáním; je-li zůstavitel ve svéprávnosti omezen, může tak učinit jen se souhlasem opatrovníka.

§ 1327

(1) Dědickou smlouvou nelze pořídit o celé pozůstalosti. Čtvrtina pozůstalosti musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle. Chce-li zůstavitel zanechat smluvnímu dědici i tuto čtvrtinu, může tak učinit závětí.

(2) Kdo byl ve svéprávnosti omezen pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo na hráčské vášni, může pořídit dědickou smlouvou jen o majetku, o němž je způsobilý pořídit závětí. Z tohoto majetku se počítá čtvrtina vyhrazená pořízení podle jeho zvlášť projevené vůle.

K § 1325 až 1327:

Dědická smlouva je zvláštní institut dědického práva, existující v řadě evropských zemí (Francie, Švýcarsko, Německo, Rakousko). Znalo jej i naše právo, dokud nebyl občanským zákoníkem z r. 1950 ze soukromého práva vymýcen. Osnova sleduje návrat k tomuto institutu. Základní vlastností závěti jako právního jednání jedné osoby je, že zůstavitel, pokud je naživu, může závěť kdykoli změnit, doplnit, odvolat. Naproti tomu dědická smlouva je jednání dvoustranné, kterým jedna strana (zůstavitel) povolává druhou za dědice své pozůstalosti nebo její části a tato druhá strana své ustavení za dědice přijímá. Strany se za dědice též mohou ustavit navzájem, anebo povolat za dědice i třetí osobu. V dědické smlouvě jde sice o povolání určité osoby za dědice, avšak za dědice presumptivního (podobně jako v závěti), neboť ani fakt takové smlouvy nezbavuje tohoto dědice práva dědictví odmítnout nebo žádat soupis pozůstalosti. Jako každá jiná smlouva, tak i tato zakládá právní závazek a právní nárok, a proto nemůže být jednostranně změněna nebo zrušena.

Dědická smlouva je tedy smíšený právní útvar mezi smlouvou a závětí – jedná se ve své podstatě o dvoustranné, závazné ustanovení za dědice – a tudíž na ni dopadají jak ustanovení o smlouvě, tak o závěti. Kdo chce uzavřít dědickou smlouvu, musí mít nejen pořizovací způsobilost, ale i způsobilost smluvně se zavázat. Smíšená povaha dědické smlouvy vyvolává i různé přístupy k jejímu systematickému zařazení. Různé zákoníky ji systematicky řadí různě: tak např. Code civil ji upravil v části nazvané o darování a testamentech, jiné zákoníky upravují mezi smlouvami (např. rakouský), jiné v rámci práva dědického (např. švýcarský). Ale přesto je třeba přihlédnout ke skutečnosti, že dědická smlouva má základní význam pro právo dědické, protože přece jen jde o základ nápadu dědického a mezi dědickými tituly ten nejsilnější (§ 1417).

Závažnost právních účinků dědické smlouvy vedou k návrhu standardního omezení, že dědickou smlouvu mohou strany uzavřít jen osobně, tedy, stejně jako u závěti, nikoli zástupcem. Stejné hledisko a spolu s ním i hledisko ochrany slabší strany vede k – opět obvyklému – nařízení, že způsobilý k uzavření dědické smlouvy je pouze plně svéprávný člověk. Nemůže tedy uzavřít dědickou smlouvu osoba mladší osmnácti let, ani člověk, jehož svéprávnost soud omezil. Tito lidé mohou pořídit závětí za podmínek § 1273 a 1275. Výjimka je připuštěna ohledně lidí, jejichž svéprávnost byla omezena pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo na hráčské vášni (§ 1327 odst. 2).

Dědická smlouva je limitována také co do formy a co do věcného záběru. Pokud se jedná o formu, vyžaduje se veřejná listina, tedy, za současného stavu právní úpravy, notářský zápis. Co do věcného záběru jsou možnosti dispozic s pozůstalostí dědickou smlouvou omezeny tak, že ani dědickou smlouvou se zůstavitel zcela nesmí zbavit práva pořídit individuálně. Z toho důvodu mu má být ponechána volná čtvrtina pozůstalosti, aby k ní mohl povolat dědice nebo odkazovníky mimosmluvně. Má-li být tato část pozůstalosti podle výslovného předpisu v § 1327 zůstat volná tak, aby o ní zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle, nesmí být jeho pořizovací volnost omezena právem na povinný díl či jiným omezením.

§ 1328

Byla-li dědická smlouva uzavřena s tím, že se ostatní dědici zřekli svého dědického práva, pozbývá zřeknutí se dědictví účinky, nedědí-li dědic povolaný v dědické smlouvě.

K § 1328:

Zůstavitel může dědickou smlouvou povolat smluvního dědice také za situace, že má zákonné, nebo dokonce i nepominutelné dědice, a situaci ještě za svého života vyřešit tak, že se zákonnými dědici uzavře smlouvu, kterou se ti dědictví zřeknou. Navrhuje se tedy ve shodě se standardními úpravami stanovit, že zřeknutí se dědictví pozbývá účinky pro případ, že smluvní dědic nedědí.

§ 1329

O podmínkách v dědické smlouvě platí § 453; rozvazovací podmínku však v dědické smlouvě sjednat nelze.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 169

§ 1330

(1) Dědická smlouva nebrání zůstaviteli, aby se svým majetkem nakládal za svého života podle libosti. Strana povolaná za dědice nemůže přenést své právo na jinou osobu.

(2) Pořídí-li však zůstavitel pro případ smrti nebo uzavře-li darovací smlouvu tak, že to s dědickou smlouvou není slučitelné, může se smluvní dědic dovolat neúčinnosti těchto právních jednání.

K § 1329 a 1330:

V tomto ustanovení se bere zřetel na smluvní povahu tohoto právního jednání, proto se při sjednání podmínek v dědické smlouvě neuplatní ustanovení o podmínkách v závěti (§ 1302 a násl.), nýbrž obecná ustanovení o podmínkách v právních úkonech. Tak směřuje-li podmínka k jednání druhé smluvní strany, postačí splnění této podmínky již za zůstavitelova života. Na nezákonné či nesrozumitelné podmínky se nehledí jako na nenapsané (srov. § 1305), nýbrž jsou neplatné s případnými důsledky pro platnost celé smlouvy. Vyloučení rozvazovacích podmínek v dědické smlouvě je standardní řešení.

Dědickou smlouvou se zakládají majetkoprávní důsledky pro případ smrti zůstavující smluvní strany. Právo na dědictví, které z této smlouvy vzniká, předpokládá zůstavitelovu smrt a nastoupení dědice v toto právo. Proto se nijak nedotýká majetkových poměrů smluvních stran za jejich života. Dědická smlouva zakládá povolání smluvní strany za dědice – a jen to. Smluvnímu dědici má připadnout to, co po zůstavitelově smrti z jeho majetku zbude.

Proto nelze zůstaviteli bránit, aby se svým majetkem nakládal za svého života zcela libovolně. Z téhož důvodu nelze na budoucí dědictví požadovat zajištění nebo převést či jinak přenést právo na budoucí dědictví ze smluvního dědice na jinou osobu.

§ 1331

(1) Dohodnou-li se strany, že zůstavitel převede na smluvního dědice majetek již za svého života, může být tento majetek sepsán ve formě veřejné listiny. V takovém případě, nepřevede-li zůstavitel všechen svůj majetek, anebo získá-li po převodu další majetek, se dědická smlouva vztahuje jen na majetek takto převedený, ledaže bylo ujednáno něco jiného.

(2) Uskutečnilo-li se odevzdání ještě za života, přecházejí práva a povinnosti z dědické smlouvy na dědice smluvního dědice, ledaže bylo ujednáno něco jiného.

§ 1332

(1) Pro zánik závazku z dědické smlouvy platí ustanovení o zániku závazků ze smluv.

(2) Své závazky z dědické smlouvy může zůstavitel zrušit i pořízením závěti. K účinnosti zrušení se vyžaduje souhlas smluvního dědice učiněný ve formě veřejné listiny.

§ 1333

Zemře-li smluvní dědic před zůstavitelem nebo společně s ním, zaniká závazek z dědické smlouvy; poskytl-li však smluvní dědic podle dědické smlouvy zůstaviteli plnění, může se dědic smluvního dědice domáhat, aby mu zůstavitel vydal, oč byl takovým plněním k okamžiku smrti smluvního dědice obohacen.

§ 1334

Dědická smlouva neplatná pro nesplnění podmínek v § 1325 a 1326 nebo proto, že nevyhovuje ustanovením o smlouvách podle části čtvrté tohoto zákona, může mít přesto platnost závěti, má-li jinak všechny náležitosti závěti.

K § 1331 až 1334:

Na rozdíl od závěti nelze smluvní povolání za dědice zrušit jednostranným prohlášením. Kontraktuální charakter závěti se promítá i zde.

Zvláštním ustanovením je pamatováno na případ, kdy bylo dědictví smluvně přenecháno za protiplnění a smluvní dědic vzhledem k okamžiku své smrti nedědí. Zvláštním ustanovením je pamatováno i na to, že neplatnost dědické smlouvy nemusí zcela zmařit úmysl pořizovatele, neboť jeho projev vůle může mít platnost závěti.

Navržené ustanovení jednak opakuje obecnou zásadu § 462, jednak činí výjimku z § 466. Jedno od druhého však funkčně oddělit nelze – pokud by § 1328 pouze vytkl konverzi při nedostatku formy, nevyloučilo by to závěr, že speciální povaha takového ustanovení vylučuje účinky § 462. Z toho důvodu je ustanovení formulováno tak, jak je navrženo. Smlouva, kterou zůstavitel povolá za dědice někoho jiného než svého manžela, stejně jako smlouva o povolání dědice uzavřená v jiné formě než ve formě veřejné listiny atd., nebude platnou smlouvou dědickou. Nezamýšlí se jí však odepřít a priori vlastnost závěti, bude-li takto učiněné právní jednání mít všechny náležitosti závěti.

Zvláštní ustanovení o dědické smlouvě uzavřené mezi manželi

§ 1335

(1) Manželé mohou uzavřít dědickou smlouvu, podle níž jedna strana povolává druhou za dědice nebo za odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá, anebo se takto za dědice nebo za odkazovníky povolávají navzájem.

(2) Takovou smlouvou mohou pro případ vzniku manželství uzavřít i snoubenci, ale smlouva se stane účinnou až vznikem manželství.

§ 1336

(1) Rozvodem manželství se neruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže dědická smlouva určí něco jiného. Po rozvodu manželství se každá strana může domáhat, aby dědickou smlouvu zrušil soud. Soud návrhu nevyhoví, směřuje-li proti tomu, kdo nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil.

(2) Prohlášením manželství za neplatné se ruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže takové manželství již dříve zaniklo smrtí jednoho z manželů.

K § 1335 a 1336:

V ustanoveních o dědických smlouvách mezi manžely se navrhuje upravit specifické odchylky od obecné úpravy. Předně se zdůrazňuje typický rys těchto smluv, totiž vzájemné povolání se za dědice. Vzhledem k odlišnému režimu dědických smluv mezi manžely je potřebné speciální ustanovení o dědických smlouvách uzavřených mezi snoubenci.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 170

Ve shodě se standardními úprava,i se navrhuje stanovit, že rozvod manželství zásadně nemá mít na trvání práv a povinností z dědické smlouvy vliv; smlouvu však v takovém případě může zrušit soud na návrh některého z bývalých manželů. Nebrání se však stranám, aby se dohodly na opaku.

Díl 3
Odkaz
Oddíl 1
Všeobecná ustanovení
Zřízení odkazu
§ 1337

(1) K platnosti odkazu se vyžaduje, aby odkaz zůstavil způsobilý zůstavitel osobě, která je způsobilá dědit, a aby se tak stalo platným pořízením pro případ smrti tak, že zůstavitel určité osobě přikáže vydat odkazovníku předmět odkazu.

(2) Kdo není způsobilý pořizovat, může ze svého majetku odkázat jinému jen předměty malé hodnoty.

§ 1338

Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se považuje za odkaz, jestliže se dárce nevzdal práva dar odvolat.

§ 1339

Zůstavitel může také dědici nebo spoludědicům zanechat přednostní odkaz; vzhledem k tomuto odkazu se budou posuzovat jako odkazovníci.

K § 1337 až 1339:

Skupina ustanovení o odkazech navazuje na ustanovení § 1242, které vytýká odkaz a rozdíl mezi odkazem a dědictvím. Naše právo mezi obojím od r. 1964 nerozlišuje, čímž se výrazně vymyká z konvenčního chápání obou těchto institutů. Zatímco dědictví reprezentuje podíl na pozůstalosti, představuje odkaz určitou věc z pozůstalosti (případně několik věcí druhově určených, včetně peněz). Odkazem zůstavitel odděluje určitou věc od pozůstalostního celku a určuje ji někomu: buď osobě, která není dědicem, nebo některému z dědiců. (Poukáže-li zůstavitel některému dědici z pozůstalosti určitou věc, může jít podle okolností buď o odkaz, anebo o příkaz, že pozůstalost má být rozdělena určitým způsobem. To záleží na výkladu posledního pořízení.) Při odkazu nastává singulární sukcesse odkazovníka na rozdíl od univerzální sukcesse dědické.

Podmínky platnosti odkazu jsou: platné pořízení pro případ smrti (tedy závěť, případně dovětek, nebo dědická smlouva) – v rámci toho vystupuje i podmínka pořizovací způsobilosti – dále způsobilý odkazovník a způsobilý odkaz (jímž nemusí být jen hmotná věc, ale i jiná hodnota, např. stipendium. Protože se osnova vrací k úpravě darování pro případ smrti (v části čtvrté), rozlišuje se v § 1338 mezi odkazem a tímto darováním.

Výjimku z pravidla, že odkaz může určit jen osoba způsobilá pořídit o pozůstalosti závětí, obsahuje § 1337 odst. 2. Podle něho – vzorem je čl. 708 CCQ – má být respektováno přání člověka nezpůsobilého právně jednat, aby po jeho smrti připadla z jeho majetku jiné osobě, k níž má dobrý poměr, věc malé ceny a hodnoty zejména upomínkové. Vodítkem v daném směru bude obecná úprava svéprávnosti, z níž plyne, že člověk nezpůsobilý pořizovat pro nedostatek věku má způsobilost právně jednat v rozsahu přiměřeném jeho rozumové a volní vyspělosti (§ 36 odst. 1) a že u lidí, zbavených svéprávnosti soudně, nelze namítat neplatnost těch jejich právních jednání, jež nevybočují z kategorie nevýznamných a běžných záležitostí každodenního života (§ 49 odst. 2).

Obtížení odkazem
§ 1340

Odkazy připadají k tíži všem dědicům podle poměru jejich podílů, a to i tehdy, byla-li odkázána věc náležející jednomu ze spoludědiců. To neplatí, pokud zůstavitel zvlášť přikáže splnění odkazu jednotlivému spoludědici nebo odkazovníku.

§ 1341

Každému z dědiců musí zůstat z hodnoty dědictví alespoň čtvrtina odkazy nezatížená. Zatíží-li zůstavitel dědice více, má dědic právo na poměrné zkrácení odkazu.

§ 1342

(1) Okolnost, že hodnota dalšího odkazu, jenž byl uložen odkazovníku, přesahuje hodnotu odkazu, který mu byl zůstaven, nezbavuje odkazovníka povinnosti splnit, co mu zůstavitel uložil.

(2) Jestliže odkazovník odkaz nenabude, nabývá tuto povinnost ten, komu odkaz připadne, nebo přenechá odkaz, který mu připadl, odkazovníku, který je na tento odkaz poukázán.

§ 1343

Zůstavitel, který odkazem pamatuje na určitou skupinu osob, jako jsou příbuzní, chudí a podobně, nebo na veřejně prospěšný, dobročinný či podobný účel, může ponechat dědici nebo někomu jinému, aby určil, jak a které z těchto osob nebo účelů mají být poděleny. Nevysloví-li se o tom zůstavitel, má volbu dědic. Nemůže-li dědic volbu vykonat, určí odkazovníky soud.

K § 1340 až 1343:

Rozdíl mezi dědictvím a odkazem je v tom, že právo na odkaz sice vzniká smrtí zůstavitele (a to zpravidla: zůstavitel může zvolit i den pozdější), ale toto právo je právem odkazovníka vůči dědici, případně – jednáli se o další odkaz – vůči jinému odkazovníku na vydání odkazu. Vlastnické právo k odkázanému předmětu se nabývá stejně jako při převodech, protože v poměru osoby obtížené odkazem a odkazovníka (legatáře) se o nic jiného právně nejedná.

Předmětem odkazu může být věc zůstavitele (věc náležející do pozůstalosti), a tak tomu zpravidla také je, může to být ale i věc jiná. Obecně ale platí, že odkazem lze obtížit jen osobu, která má z pozůstalosti prospěch, tedy buď dědice, nebo odkazovníka. Je-li odkazem obtížen odkazovník, jedná se o další odkaz (pododkaz) a ten, komu tento další odkaz náleží, se označuje jako pododkazovník. Tak např. může zůstavitel odkázat z pozůstalosti určité osobě nemovitost s pokynem, aby odkazovník prominul jiné osobě dluh, která ta za odkazovníkem má. Skutečnost, že mezi odkazem přednostním a dalším je takový hodnotový

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 171

nepoměr, že další odkaz má vyšší hodnotu než přednostní, nezbaví legatáře povinnosti se s pododkazovníkem vypořádat. Této povinnosti se odkazovník může zbavit jen odmítnutím odkazu.

Je na vůli zůstavitele, koho odkazem obtíží. Neurčí-li v tom směru ničeho, jsou odkazem obtíženi všichni dědici v tom poměru, v jakém jim připadá pozůstalost.

Odkazem lze pamatovat i na skupinu osob. Pak je věcí zůstavitele, jak tuto skupinu podělí či komu toto podělení svěří. Nevysloví-li se, má právo volby dědic; pokud to možné není, rozhodne o rozdělení soud.

Osnova nepřijímá zásadu obecného zákoníku občanského, že zůstavitel může dědictví odkazy zcela vyčerpat, takže by vzhledem k tomu, dědic po nabytí dědictví jen vydal odkazovníkům odkazy a z pozůstalosti mu nic nezůstalo. Vychází se naopak z pojetí, že odpovídá principům spravedlnosti, zůstane-li osobě, která dědictví nabývá, přes její obtížení odkazy alespoň část dědictví nezatížena. (Vzhledem k tomu bude rozhodovat souhrn hodnot všech odkazů, lhostejno, mají-li být vydány přímo z pozůstalosti či z jiných zdrojů.) Zvolen byl podíl čvrtinový, což není nic jiného než stará quarta Falcidia. Nevychází se však z pojetí, že odkazy překračující toto omezení jsou neplatné; dědici má náležet právo, požadovat, aby odkazy byly poměrně kráceny tak, aby mu z dědictví zůstala čistá čtvrtina. Bude přitom věcí jeho rozhodnutí, zda toto své právo využije, anebo splní-li poslední vůli, jak byla projevena. Takto jsou chráněni běžní dědicové; ochrana nepominutelných dědiců je silnější a věnuje se jí třetí oddíl této hlavy.

Náhradnictví při odkazech
§ 1344

Zůstavitel může při odkazu nařídit náhradnictví. Pro takový případ platí přiměřeně ustanovení § 1264 až § 1268.

K § 1344:

Jeden ze základních předpokladů nabytí práva na odkaz je, že legatář zůstavitele přežije, že má ke dni vzniku práva na odkaz stejnou způsobilost, jakou musí mít osoba, která je s to být dědicem a že odkaz neodmítne. Zůstavitel může přijmout opatření pro případy, že jím určený odkazovník odkaz nenabude, a ustavit legatáři náhradníka obdobně, jako může zřídit náhradníka i dědici.

Odvolání odkazu
§ 1345

Má se za to, že odkaz byl odvolán, jestliže zůstavitel
a) odkázanou věc zničí, nebo ji zcizí a znovu nenabude,
b) odkázanou věc změní takovým způsobem, že to je již věc jiná, nebo
c) odkázanou pohledávku vymůže a vybere.

§ 1346

Má se za to, že odkaz nebyl odvolán, pokud odkázanou věc nabyla jiná osoba nebo byla-li odkázaná věc změněna či zničena mimo vůli zůstavitele. Totéž platí, jestliže dlužník zůstaviteli vyrovnal odkázanou pohledávku z vlastního popudu.

K § 1345 a 1346:

Odkaz lze odvolat stejným způsobem, jakým se odvolává závěť. Mimo to zvláštní ustanovení § 1345 a 1346 pamatují na případy, kdy nastupuje, popř. nenastupuje, právní domněnka odvolání odkazu. Jedná se o domněnky vyvratitelné, takže platí jen, neprokáželi se jiná zůstavitelova vůle. Jedná se konkrétně o tyto případy:

Za prvé: Jestliže zůstavitel věc, kterou byl dříve někomu odkázal, zničil nebo ji převedl někomu jinému (a pak ji již nenabyl), nastupuje domněnka odvolání odkazu. Pokud ale k takovému naložení s odkázanou věcí došlo mimo vůli zůstavitele, odkaz trvá a odkazovníku bude vyplacena peněžitá náhrada.

Za druhé: Jestliže zůstavitel odkázanou věc změnit tak, že se stala jinou věcí, protože pozbyla své původní podoby a názvu, hledí se na odkaz jako na odvolaný. Stalo-li se tak ale mimo vůli zůstavitele, náleží legatáři tato změněná věc. Pokud však v posledně uvedeném případě specifikace vedla k tomu důsledku, že změněnou věc nabyla do vlastnictví osoba od zůstavitele odlišná, náleží odkazovníku právo na peněžitou náhradu.

Za třetí: Odkáže-li zůstavitel někomu pohledávku, ale tu následně sám vymůže a vybere, má se za to, že odkaz byl odvolán. Stalo-li se tak jen zčásti, nastupuje domněnka částečného odvolání odkazu. Naproti tomu odkaz trvá v případě, že pohledávka zanikla proto, že dlužník dluh vyrovnal z vlastního popudu, že tedy věřitel jen přijal plnění dlužníkem nabízené.

Uspokojování notářských služeb v Praze

*JUDr. Tomáš Oulík**

Jako pražský notář jsem alergický na slovní spojení *„nedostupnost notářských služeb“*. A ve vztahu k hlavnímu městu zvlášť.

Zkusme nahlédnout na tuto záležitost pohledem jednoho opatření Notářské komory pro hl. m. Prahu. V reakci na zjištění, že v počtech sepsaných notářských zápisů jednotlivými notáři jsou velké rozdíly, přijalo prezidium Notářské komory pro hl. m. Prahu dne 10. 7. 2002 usnesení: *Prezidium rozhodlo, že vždy dle výsledků předcházejícího pololetí budou NK pro hl. m. Prahu evidováni notáři, kteří za toto období sepsali 100 a méně notářských zápisů. V případě, že se na notáře obrátí žadatel o sepsání notářského zápisu a notář mu nebude moci v jím požadovaném termínu vyhovět, odkáže tento notář žadatele na NK pro hl. m. Prahu. Poté, co se žadatel se svojí žádostí na NK pro hl. m. Prahu obrátí, tajemnice NK pro hl. m. Prahu tuto žádost zaeviduje a spojí se s notáři, kteří za předcházející pololetí sepsali 100 a méně notářských zápisů. S těmito notáři dojedná možnost sepsání notářského zápisu dle požadavku žadatele. Tajemnice NK pro hl. m. Prahu bude evidovat každé jí sdělené odmítnutí pořízení notářského zápisu těmito notáři.*

Následná evidence požadavků a čísla vypovídají o tom, že požadavky na notářské úkony (které po přijatém usnesení byly všechny uspokojeny) nenarůstají:

* Autor je notář v Praze.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 172

1. pololetí 2003	vyhověno 49 žadatelům
2. pololetí 2003	vyhověno 39 žadatelům
1. pololetí 2004	vyhověno 49 žadatelům
2. pololetí 2004	vyhověno 37 žadatelům
1. pololetí 2005	vyhověno 36 žadatelům

Pokud bychom použili ze statistik údaje o počtu sepsaných notářských zápisů v Praze za poslední roky, event. počet ověřených podpisů, zjistili bychom, že k nárůstu nedochází. Pokud bychom ve statistice pokračovali, zjistili bychom, že narůstá průměrná textová obsáhlost notářských listin, vyvolaná zejména čím dál komplikovanější právní úpravou. S tím se řada notářských kanceláří vyrovnává tak, že se personálně posiluje, aby zvládla číselně stejné výkony. Nemám k dispozici čísla o průměrném počtu zaměstnanců u jednoho notáře před 10 lety a nyní, ale v každém případě k zásadnímu nárůstu došlo u notářských koncipientů, kandidátů i ostatních pracovníků. Je jasné, že posílené kanceláře v prostoru i v čase lépe vykrývají požadavky na notářské služby.

Kdyby nová právní úprava přinesla zásadní rozšíření notářské agendy (např. povinné sepisování listin o nemovitostech výhradně notáři a advokáty), muselo by dojít k zvýšení počtu notářů. Za současné právní úpravy, při konstantním objemu notářské agendy a konstantních odměnách, by zvýšení počtu notářských úřadů bylo kontraproduktivní – notáři by byli nuceni snižovat své náklady především o výdaje na personál a prostory, a daleko více poměřovat každý požadavek na úkon rentabilitou, a odmítat to, co rentabilní není.

Vyslechl jsem řadu rozmanitých požadavků, vyslechl jsem mnoho svých kolegů, a dospěl jsem k přesvědčení, že to v Praze, až na řídké výjimky, není s uspokojováním poptávky po notářských úkonech vůbec zlé, přestože:

- většina zahraničních partnerů přilétá zrovna v pátek po 16. hodině,
- držiteli směnky zbývá do konce jejího možného protestu poslední hodina,
- dlužník je ochoten podepsat notářský zápis s přímou vykonatelností právě před svým odjezdem do Antarktidy,
- nesloží-li se záloha za převáděný byt do úschovy do zítřka, prodávající byt podpálí,
- pan Nepostradatelný se potřebuje podepsat ve sprše na tenise,
- družstevníci (vlastníci jednotek) svolali svou schůzi do sušárny před dvěma týdny, ale těsně před schůzí zaslechli v sousedním domě, že tam měli nějakého notáře.

Řada kolegů, jejichž počty sepsaných notářských zápisů nejsou enormní, říká, že jsou schopni sepsat mnohem víc – pokud se na ně někdo obrátí.

Opatření pražské komory vhodně propojuje požadavky veřejnosti a volnou kapacitu notářů. Poskytuje i přehled o struktuře požadavků a umožňuje působit na ty notáře, kteří by se vyhýbali zejména časově náročným úkonům. Ve svých důsledcích pomáhá *v plné míře* uspokojovat poptávku veřejnosti.

V notářské profesi, jako v každé jiné, je někdo lepší, někdo horší. Někdo obětavější, někdo pohodlnější. Někdo svědomitější, někdo lehkomyslnější. Bez ohledu na to, že někdo sedí v hlavním městě a někdo v okresním. Etika notářské praxe však platí všude stejně. K tomu, aby si notáři respektováním tohoto abstraktního pojmu získávali u veřejnosti respekt vyšší než k většině jiných profesí poskytujících služby, stačí někdy v telefonátu pouhé vlídné slovo.

Tři poznámky ke třem článkům

*JUDr. Tomáš Dvořák, Plzeň**

V předešlém čísle tohoto časopisu byly publikovány názory, ke kterým považuji za vhodné a potřebné se krátce zastavit.

I. Poznámka prvá

Příspěvek *J. Trutnové* [1] se zabýval problematikou otázkou odúmrtního práva státu k členskému podílu v družstvu. Podle mého soudu jsou však argumentace a vývody autorky nesprávné.

Třeba vyjít z toho, co je nesporné. Především je třeba si ujednotit terminologii. V daném případě se jedná o členský podíl podle § 61 odst. 1 prvé věty ObchZ, tedy o to, co se v obchodním zákoníku jinak vadně označuje jako členská práva a povinnosti. Nikdy se nemůže jednat o členský podíl ve smyslu plnění člena na družstevní bytovou výstavbu podle předpisů platných před přijetím obchodního zákoníku, když tento tzv. členský podíl se nejpozději dnem účinnosti obchodního zákoníku transformoval na další členský vklad (který ovšem není samostatným předmětem právních vztahů).

Jestliže dojde k situaci, že dědictví po zesnulé fyzické osobě nenabude žádný dědic, vzniká zde odúmrtní právo státu (=České republiky) podle § 462 ObčZ.

Stát se však členem (jakéhokoliv) družstva stát nemůže, neboť tomu zřetelně brání ust. § 30 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k tomu tedy zde nastupují účinky obecného § 233 odst. 1 ObchZ (nikoliv § 232 odst. 3 ObchZ – stát není dědic) a stát tak místo členského podílu získává právo na výplatu vypořádacího podílu za podmínek daných zákony a stanovami družstva.

Může se sice jevit jako nevýhodné pro stát, že zatímco např. podle stanov konkrétního bytového družstva dostane stát vypočtený vypořádací podíl ve výši 50 000 Kč, zatímco kdyby mohl volně převést členský podíl, s nímž se pojilo právo nájmu družstevního bytu, jenž se volně převádí v daném místě a čase např. za 2 miliony Kč, že takto stát dostane částku 40krát nižší, to je však otázka ekonomická, nikoliv právní.

Stát však nikdy nemůže převádět členský podíl na třetí osobu, ježto členský podíl na stát nepřechází, nýbrž zde *ex lege* zaniká smrtí zůstavitele. Z tohoto důvodu jsou zcestné i veškeré úvahy na téma oceňování členského podílu pro tyto účely, jelikož zde není co oceňovat.

II. Poznámka druhá

Příspěvek *O. Krejčovského*[2] se zabýval vztahem společného jmění manželů v bytovém družstvu. Není mým úmyslem polemizovat s celým příspěvkem. Chci pouze upozornit, jak je matoucí mechanické vztahování názorů

*Autor je odborným asistentem na Katedře obchodního práva Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni.

[1] *Trutnová, J.* Členský podíl jako odúmrť státu. Ad Notam, 2005, č. 4, s. 118 a násl.

[2] *Krejčovský, O.* Členský podíl v družstvu a společné jmění manželů. Ad Notam, 2005, č. 4, s. 137 a násl.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 173

vyjádřených ve vztahu k jednomu institutu na institut jiný, byť velmi obdobný.

Setrvale soudím, že obchodní podíl nemůže náležet do společného jmění manželů, a to z důvodů rozebraných jinde.[3] Ovšem co paušálně platí u obchodního podílu, neplatí již beze zbytku u členského podílu. Jakkoliv totiž ani členský podíl nemůže být dle mého soudu ve společném jmění manželů, neplatí toto v těch případech, kdy vzniklo společné členství manželů v bytovém družstvu; zde naopak členský podíl je vždy ve společném jmění manželů.

Problémem zde totiž je, že vznikne-li jednou za trvání manželství společné členství manželů v bytovém družstvu, je *de lege lata* vyloučeno jej modifikovat dohodou manželů podle § 143a ObčZ. Kámen úrazu zde tkví v kogentní dikci § 703 odst. 2 ObčZ, které je ve vztahu k úpravě společného jmění manželů zjevný *lex specialis*. Není akceptovatelným závěr, že manželé mají společné členství, avšak členský podíl náleží jen jednomu z nich, neboť členský podíl (jakožto jinou majetkovou hodnotu) nelze oddělit od členství (jakožto vztahu). Platí, že každý člen má členský podíl a žádný nečlen jej nemá, když členský podíl (kromě vzniku a zániku členství přechodem a převodem členského podílu) při vzniku členství vzniká a při zániku členství zaniká; *tertium non datur*.

Závěr je tedy ten, že manželé se mohou podle § 143a ObčZ dohodnout o odchylném rozsahu společného jmění manželů, ovšem nikoliv neomezeně. Nelze vyloučit ze společného jmění členský podíl, jestliže společné členství vzniklo, a stejně tak nelze zahrnout členský podíl do společného jmění manželů, jestliže společné členství nevzniklo. Smlouvy uzavřené v rozporu s tímto principem jsou dle mého soudu neplatné pro nedovolený předmět plnění podle § 37 odst. 2 ObčZ.

III. Poznámka třetí

Příspěvek *V. Beránka*[4] se zabýval otázkou regulace členství v bytovém družstvu. Třeba upozornit, že můj článek o stanovách družstva, z kterého *V. Beránek* citoval, se týkal obecné úpravy členství v družstvu, nikoliv specifických odchylek členství v bytovém družstvu.

Stanovy nemohou bez zákonem výslovně předvídaného nebo jiného ospravedlnitelného důvodu diferencovat mezi členy. Je proto přípustné, aby stanovy např. předepsaly, že člen, který do družstva vložil další členský vklad, měl vícero hlasů než člen pouze se základním členským vkladem, nemohou si ovšem v tomto směru počínat zjevně svévolně. Obdobně tak lze předepsat, že členství v družstvu bude poskytnuto pouze podnikatelům v oblasti mlékárenství, je-li předmětem podnikání družstva toliko zpracování mléka nebo producentům chmele, jedná-li se o velkoobchod s touto komoditou. Klauzule, podle níž se však členství přizná toliko osobám bílé barvy pleti, je pro zjevnou diskriminaci (a rasismus) protiústavní, a tudíž neplatná nejen *ex lege*, ale přímo *ex constitutione*.

K tomu ovšem přistupuje specifické postavení bytových družstev. Soudím, že bytová družstva vůbec nijak nemohou omezovat okruh osob, které se mohou stát členy bytového družstva. Je třeba si totiž uvědomit, co je podstatou a smyslem bytového družstva, resp. jaký je jeho účel.

Smyslem existence bytového družstva je uspokojování bytových potřeb svých členů, a to cestou tzv. družstevního nájmu bytu.[5] Bytové družstvo sice může spravovat i cizí bytový fond (lhostejno, zda ve vlastnictví jeho členů či třetích osob), to je však správa cizího majetku, s kterým bytové družstvo nemůže disponovat a tudíž ani nemůže jej užít k plnění svého účelu, tj. uspokojování bytových potřeb svých členů.

Právní úprava vůbec nijak neomezuje okruh osob, které mohou být nájemci bytu, a to nejen hledisky rasovými, sociálními, apod., ale ani z hledisek státoobčanských, apod. K tomu přistupuje *ex lege* ničím neomezená volná převoditelnost členského podílu podle § 230 ObchZ, což – je-li součástí členských práv a povinností převáděných v rámci převodu členského podílu i právo nájmu družstevního bytu – de facto (nikoliv de iure) umožňuje obchod s užívacím právem k družstevnímu bytu za situace, kdy vlastník – bytové družstvo je povinen toto akceptovat a uzavřít s nabyvatelem novou nájemní smlouvu, jejíž uzavření je vynutitelné, a to i soudně. A dále, rovněž přechod členského podílu je *ex lege* garantován podle § 706 odst. 2 a § 707 odst. 2 ObčZ.

Uvědomíme-li si výše řečené, pak toto vše vede k jedinému možnému závěru, a to, že členství v bytovém družstvu nelze absolutně nijak omezit, přičemž jakékoliv omezení ve stanovách je vždy pro porušení čl. 1 Listiny práv a svobod nebo § 230 ObchZ nebo § 706 odst. 2 nebo § 707 odst. 2 ObčZ neplatné (§ 39 ObčZ in fine).

Nelze přitom omezit ani členství právnických osob, když i právnická osoba může převodem nebo přechodem (na základě závěti) členského podílu nabýt členství v bytovém družstvu. Jedinou výjimkou jsou ty případy, kdy zvláštní zákony členství určité právnické osoby *in concreto* přímo či nepřímo zakazují (např. České republice).

Z toho nelze dovozovat, že by snad bytové družstvo bylo povinno přijmout kohokoliv, kdo podá členskou přihlášku. To jistě ne. Bytové družstvo nemusí přijmout uchazeče o členství, ovšem nikoliv na základě omezujících klauzulí ve stanovách, nýbrž výhradně na základě rozhodnutí k tomu příslušného orgánu družstva, neboť neexistuje právní povinnost družstva akceptovat jakoukoliv členskou přihlášku kohokoliv, kdo si zamane být členem.

[3] *Dvořák, T.* Třetí zastavení na judikaturou v oblasti (nejen) družstev. Soudní rozhledy, 2005, č. 2, s. 41 a násl.
[4] *Beránek, V.* Poznámka k členství v bytovém družstvu. Ad Notam, 2005, č. 4, s. 140 a násl.
[5] Vědomě zde abstrahuji od otázky, co je to tzv. družstevní nájem bytu.

Poznámka ke změně sídla právnické osoby

*Mgr. Ondřej Demut**

Novela občanského a obchodního zákoníku po roce 2001 dala právnickým osobám jedinečnou možnost, jak jednoduše a do budoucna upravit své sídlo. Tímto řešením je postup podle § 19c odst. 5 ObčZ. Většina společ-

* Autor je notářským koncipientem u JUDr. Ivany Demutové, notářky v Žatci.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 174

ností tuto možnost využívá, neboť jim tento způsob změny sídla šetří peníze i čas, který by jinak musely vynaložit při každé změně adresy v dané obci.

Ve smyslu § 19c odst. 5 ObčZ totiž u právnické osoby zapsané do obchodního rejstříku nebo jiného veřejného rejstříku postačí, pokud její zakladatelský dokument uvede namísto sídla jen obec, kde je její sídlo. K zápisu do tohoto rejstříku však musí ohlásit plnou adresu svého sídla.

V případech, kdy společnost nejprve určí své sídlo ve smyslu ust. § 19c odst. 2 ObčZ a poté se rozhodne využít možnosti dané v § 19c odst. 5 ObčZ, jedná se o změnu společenské smlouvy, k níž je třeba svolat valnou hromadu, či dohodu společníků, a pak o rozhodnutí valné hromady musí být sepsán notářský zápis dle § 80a NotŘ, či sepsána dohoda společníků o změně společenské smlouvy ve smyslu ust. § 141 ObchZ.

V opačném případě, tedy nejprve společnost určí své sídlo ve smyslu ust. § 19c odst. 5 ObčZ a posléze jej změní ve smyslu ust. § 19c odst. 2 ObčZ, společnosti postupují stejným způsobem, neboť i zde jde o změnu společenské smlouvy.

Změna sídla společnosti, jako změna společenské smlouvy, je tedy díky novele občanského a obchodního zákoníku nutná pouze v těchto případech, kdy se společnost stěhuje do jiného města.

Pokud tedy společnost má ve své společenské smlouvě určeno sídlo podle § 19c odst. 5 ObčZ, pouhá změna adresy sídla není změnou společenské smlouvy.

Nedávno jsem se setkal se zajímavým postupem při změně sídla právnické osoby ve smyslu ust. § 19c odst. 5 ObčZ.

Společnost požádala notáře, aby sepsal notářský zápis o změně společenské smlouvy společnosti, která v sobě zahrnovala i změnu sídla s využitím právě ust. § 19c odst. 5 ObčZ. Po této valné hromadě by logicky následoval návrh na zápis změn, nyní vyplnění „promyšleně" sestaveného formuláře, s návrhem na zapsání plné adresy nového sídla a s doložením vztahu k sídlu, tj. souhlasem pronajímatele s umístěním sídla, příslušným výpisem z katastru nemovitostí a samozřejmě notářským zápisem, ve kterém bylo rozhodnuto o této změně.

V daném případě však společnost poté, co došlo k valné hromadě, která rozhodla o změně sídla společnosti, svolala další valnou hromadu a na ní si odsouhlasila přijatou změnu sídla, včetně úplné adresy. Takže postup byl následující:

1. Valná hromada, která rozhodla o změně sídla společnosti. O této skutečnosti byl sepsán notářský zápis ve smyslu ust. § 80a NotŘ, kde v příslušném článku společenské smlouvy společnosti bylo rozhodnuto, že sídlem společnosti je *Plzeň*.

2. Následuje další valná hromada, na kterou již není přizván notář, a ta rozhodla o tom, že sídlo společnosti je na adrese *Plzeň, Americká 23*. O tomto rozhodnutí však notářský zápis sepsán není.

Teprve po konání druhé valné hromady je podáván společností návrh na zápis změn do obchodního rejstříku, ke kterému jsou přiloženy dva zápisy o téže změně sídla společnosti, přičemž pouze jeden je ve formě notářského zápisu.

Jsou-li obchodnímu rejstříku předložena obě rozhodnutí valné hromady, může to soud chápat jako dvakrát provedenou změnu společenské smlouvy v bodu sídlo společnosti, a protože o druhém rozhodnutí není sepsán notářský zápis, nesplnila společnost podmínku pro zápis této skutečnosti do obchodního rejstříku.

Pokud však společnost druhé rozhodnutí chápe jako dohodu společníků o konkrétní adrese, na které bude společnost sídlit, není to důvodem ke svolání valné hromady, není třeba, aby o změně adresy sídla rozhodovali společníci společnosti na valné hromadě, ale zřejmě by postačilo rozhodnutí statutárního orgánu společnosti o změně adresy sídla, neboť věta druhá § 19c odst. 5 ObčZ říká, že: „K zápisu do tohoto rejstříku však musí ohlásit plnou adresu svého sídla." Domnívám se, že postačí, aby navrhovatel předložil notářský zápis o změně sídla s určením obce a do návrhu uvedl plnou adresu a doložil tuto skutečnost potřebnými listinami.

Koná-li tedy společnost kvůli změně sídla dvě valné hromady, jde o dvojí změnu společenské smlouvy společnosti a v druhém případě, pro nedodržení formy rozhodnutí valné hromady (neexistenci notářského zápisu dle § 80a NotŘ), je rozhodnutí valné hromady neplatné.

Rovněž tak v případech, kdy společnost požádá o změnu společenské smlouvy v bodu sídlo společnosti, rozhodne o změně a určí sídlo společnosti obec a v rámci téže valné hromady přijme rozhodnutí, že se společníci dohodli, že sídlo společnosti bude např. Plzeň, Americká 23, dochází, dle mého názoru, ke dvěma rozhodnutím a dvěma změnám společenské smlouvy.

Nahlédnutím do komentářů k příslušným ustanovením obchodního a občanského zákoníku jsem pro tyto postupy společností nikde nenalezl žádné vysvětlení. Pravděpodobně byl ve výše uvedeném případě úmysl právnické osoby změnit své sídlo obsažen pouze v prvním rozhodnutí a ve druhém případě se již nejednalo o rozhodnutí o změně sídla společnosti. Praxe si určitě najde cestu, jak tento problém chápat. Otázkou zůstává, zda se soudní úředník ztotožní s praxí uznávanou mezi notáři. Zřejmě se bude opět jednat o „krajový" problém a bude záležet na tom kterém rejstříkovém soudě. Proto se ptám, jaká je zkušenost notářů s tímto problémem, s jakými postupy při valných hromadách, kde společnosti mění své sídlo, se setkali a přál bych si, abychom na stránkách tohoto odborného časopisu na dané téma zahájili diskusi.

Ze života krajských komor

Notářská komora v Ústí nad Labem informuje

*JUDr. Václava Švarcová**

Notářská komora v Ústí nad Labem sdružuje 36 notářů se sídly v obvodu Krajského soudu v Ústí nad Labem. V obvodu Krajského soudu v Ústí nad Labem je zřízeno 36 notářských úřadů, všechny notářské úřady jsou obsazeny. V seznamu koncipientů je zapsáno 15 notářských koncipientů, v seznamu notářských kandidátů je

* Autorka je prezidentkou NK v Ústí nad Labem a notářkou v Liberci.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 175

zapsáno 6 kandidátů, z nichž 3 jsou ustanoveni trvalými zástupci notáře.

Prezidium notářské komory je pětičlenné ve složení JUDr. Václava Švarcová – prezidentka, JUDr. Ivana Demutová – víceprezidentka, JUDr. Jiří Škorpík, Mgr. Ludmila Polívková, JUDr. Zuzana Nejedlová – členové.

Předsedkyní revizní komise je JUDr. Iva Brušáková.

Členové notářské komory se podílejí na práci v komisích Notářské komory ČR, JUDr. Jiří Škorpík je předsedou revizní komise, JUDr. Libor Bitter a JUDr. Iva Brušáková jsou členy komise dohledu.

Prezidium notářské komory organizuje pro notáře a notářské koncipienty pravidelné vzdělávací akce, a to dvakrát ročně. Jarní semináře jsou organizovány společně s Notářskou komorou v Plzni a účastní se jich notáři, kandidáti a koncipienti z obou komor. Podzimní seminář organizuje NK v Ústí nad Labem pro své členy, kandidáty a koncipienty. Letošní podzimní seminář bude zaměřen na problematiku praxe katastrálních úřadů, o které bude přednášet JUDr. Chomčová, pracovnice Katastrálního úřadu v Jablonci nad Nisou a problematiku novely obchodního zákoníku a OSŘ týkající se obchodního rejstříku, o které bude přednášet JUDr. Josef Holejšovský z Vrchního soudu v Praze. Kromě přednášek na odborné téma bude probíhat panelová diskuse sloužící k výměně zkušeností z notářské praxe, budou projednávána výkladová stanoviska přijatá usneseními NK ČR, otázky organizační, poznatky z kontrol notářských úřadů.

Na měsíc září 2005 uspořádalo prezidium notářské komory již druhé dvoudenní školení pro pracovníky notářských kanceláří. První se konalo v roce 2003 a mělo kladný ohlas. Na programu letošního školení je přednáška Doc. Pavla Prunnera z Právnické fakulty ZČU v Plzni zaměřená na psychologii jednání s klienty, a dále notářský a kancelářský řád, o kterém budou přednášet členové prezidia.

Prezidium vykonává kontrolní činnost prostřednictvím čtyř kontrolních komisí prezidia, organizuje dvakrát ročně kvalifikační zkoušky pracovníků notářů a zabývá se vyřizováním stížností na práci notářů. Stížnosti se většinou týkají dědické agendy. V roce 2004 obdržela notářská komora jedenáct podání, z nichž tři byly stížnosti, které byly shledány jako nedůvodné, v osmi případech šlo o žádost o poskytnutí právní pomoci.

Od roku 1998 se každoročně koná příhraniční setkání notářů z Bavorska, Saska, Notářské komory v Ústí nad Labem a Notářské komory v Plzni střídavě v České republice a v Německu. Tato setkání nejsou pouze společenskou záležitostí, ale slouží i k seznámení s právní úpravou notářské činnosti v Německé republice a v České republice. Je potěšující, že se stále daří tuto tradici udržovat a že se do účasti na těch setkáních zapojili mladí notáři, koncipienti a kandidáti.

Ze zahraničí

I. Kongres notářů Evropské unie v Římě

*Mgr. Šárka Tlášková**

„Všechny cesty vedou do Říma“: Konference notářství Evropské unie (CNUE) nás zve, abychom toto přísloví naplnili v praxi – ve dnech 10. a 11. listopadu 2005 pořádá v Římě první Kongres notářů Evropské unie.

CNUE je oficiální a reprezentační orgán notářské profese při institucích Evropské unie, sdružuje notářské organizace všech členských států Evropské unie, kde institut notářství latinského typu existuje (Německo, Rakousko, Francie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Řecko, Malta, Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko a Slovinsko). CNUE je mluvčím profese, vyjadřuje společná stanoviska svých členů, má pravomoc vyjednávat a přijímat rozhodnutí za celek notářství Evropské unie. Hlavním úkolem CNUE je propagování notářství a aktivní přispění ve všech rozhodovacích procesech evropských institucí, které se týkají oblasti právního života občanů, přístupu ke spravedlnosti nebo i ochrany spotřebitele. Cílem CNUE je přispět k vytvoření společného právního prostoru v Evropě a ke správné aplikaci národního i komunitárního práva. Snaha o vzdělávání notářů v evropském právu vyvrcholí právě na římském kongresu.

Kongres, otevřený všem, zejména však notářům a jejich zaměstnancům, bude příležitostí k výměně zkušeností s evropskými kolegy. Základní myšlenka kongresu „Notářství bez hranic: právní jistota ve službách Evropanů“ podněcuje k úvahám o notářství a jeho budoucnosti v evropském kontextu. Práce v rámci kongresu budou rozděleny do tří tematických okruhů.

První téma „Veřejná funkce notáře v Evropské unii“ se bude věnovat aktuálnosti a užitečnosti role notáře jako představitele veřejné služby a postavení notáře v rámci komunitárního práva. Toto téma by mělo podtrhnout tu skutečnost, že notářství hraje v devatenácti členských zemích Evropské unie významnou roli uznávanou veřejnými autoritami, spotřebiteli i podniky. V rámci tohoto tématu se bude mimo jiné diskutovat i o právu usazování, pevných a volných notářských tarifech, o soutěžním právu a o státním občanství jako podmínce pro přístup k výkonu notářské profese.

Druhé téma „Nové technologie“ je připravováno ve spolupráci s Rakouskou notářskou komorou, která z notářských programů používaných na národní úrovni v jednotlivých členských zemích pro účely archivování listin, ověřování listin, elektronickou komunikaci týkající se správy, používání elektronického podpisu i pro vzájemnou komunikaci mezi notáři, soudy a dalšími úřady, vybrala ty nejzdařilejší programy. Mimo jiné se jedná o digitalizovaný archiv v Rakousku, rejstřík movitých zástav v Maďarsku, italský systém rejstříku podniků či propojení existujících rejstříků závětí v Belgii a ve Francii. Na kongresu budou tyto programy představeny a bude ukázáno, jak umožňují zlepšovat služby poskytované notáři. Všechny tyto aplikace ukazují, že evropské notářství při používání nových technologií nezůstává pozadu.

Posledním tématem bude „Přínos notářství k uskutečňování Evropského právního prostoru“. Notáři jsou v neustálém kontaktu s občany členských zemí Evropské unie, a to jak v jejich osobním životě, tak i v profesním, podílejí se na volném pohybu osob, pomáhají realizovat jejich obchody a aktivně se podílejí na

* Autorka je notářskou kandidátkou u JUDr. Marie Tláškové, notářky v Praze.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 176

ekonomickém životě a na vývoji Evropské unie. V rámci tohoto tématu budou nejprve diskutovány překážky existující v současnosti v rámci Evropské unie, poté pan Helmut Fessler, německý notář a čestný prezident Mezinárodní unie latinského notářství, přednese za evropské notáře několik konkrétních návrhů ke zlepšení současného stavu. Mimo jiné se předpokládá bohatá diskuse o oběhu notářských zápisů v Evropské unii. Své stanovisko z pohledu zákonodárce by měl přednést i zástupce Evropského parlamentu.

Kongres má posloužit tomu, aby notářská profese vystoupila ze své tradiční uzavřenosti, ukázala navenek svou jednotu a dynamickou sílu. Cílem kongresu je seznámit všechny notáře Evropské unie s otázkami týkajícími se výkonu této profese uvnitř Evropské unie a s rolí CNUE, ale i seznámit veřejnost, instituce a média s existencí a rolí notariátu v Evropě.

Jednacími jazyky kongresu budou francouzština a angličtina jako úřední jazyky CNUE, dále pak italština jako jazyk pořádající země, je zajištěno simultánní tlumočení do němčiny. Doba trvání kongresu byla vědomě omezena na dva dny (jsou jimi čtvrtek a pátek 10. a 11. listopadu 2005); na ně navazující víkend je vyhrazen pro fakultativní poznávací výlety. Společenský program je naplánován po italsku s určitou dávkou velkorysosti, na čtvrteční večer 10. 11. 2005 se připravuje velký koncert, v pátek večer 11. 11. 2005 se bude konat galavečeře ve Ville Miani. Členové doprovodu se budou moci zúčastnit polodenních prohlídek Říma s průvodcem nebo navštívit římská muzea. Více informací je možno nalézt na internetové adrese: www.cnue.be.

Co říci závěrem – organizátoři mají veliké ambice, aby byl první Kongres notářů Evropské unie největší akcí roku 2005, milníkem v historii evropského notářství, chtějí zviditelnit notariát a posílit jeho pozici v dnešním světě. Přejme jim, aby se jim to povedlo, a podpořme úspěch kongresu svou účastí.

Setkání českých a slovenských notářů s ruskými notáři v Petrohradě (Sankt Petersburgu)

*JUDr. Jiřík Fleischer**

Ve dnech 20.–26. 5. 2005 se uskutečnil pracovně poznávací zájezd českých a slovenských notářů v Petrohradě. V hotelu Sovětskaja byzněs, kde byli účastníci zájezdu ubytováni, se také uskutečnila setkání s našimi ruskými kolegy, představiteli petrohradské regionální notářské komory.

Vystoupení našich sympatických ruských kolegů bylo dokonale tlumočeno do češtiny tlumočnicí, vysokoškolskou učitelkou působící na katedře slovanských jazyků na petrohradské univerzitě.

Notářská komora v Petrohradě byla po zrušení státního notářství a znovuobnovení svobodného notářství v Rusku ustavena v roce 1993. Při obnově ruského notářství poskytli významnou pomoc švýcarští notáři, zejména umožněním stáží ruských notářů ve svých úřadech.

Notářská komora v Petrohradě má 280 členů a většinu tvoří ženy. Na jednoho notáře petrohradského obvodu připadá 16 000 obyvatel. V celém Rusku je 4 800 notářů.

Pro výkon úřadu musí notář splňovat obdobné předpoklady, jako český notář. Minimální povinné pojištění odpovídá stonásobku minimální mzdy.

Aparát komory tvoří šestnáct stálých zaměstnanců.

Notářská komora je právnickou osobou. V čele stojí prezident. Vrcholným orgánem je sněm.

Její praktickou činnost uskutečňují komise a rady. Jde například o například etickou komisi, komisi profesionální cti, komisi pro zvyšování kvalifikace, konkurzní komisi, legislativní komisi a vědecko-metodickou radu.

Důležitou funkci má komise, která zprostředkuje kontakty s justičními orgány, s katastrem nemovitostí a matričními orgány. Každý měsíc se konají společné schůzky, na nichž se projednávají sporné právní otázky, a oborové konference, na nichž se projednává organizační otázky. Komise dále slouží jako konzultační orgán pro notáře a působí při sjednocování notářské praxe.

Komora také vydává informační bulletin, v němž informuje notáře o vydání nových zákonů a obecně závazných předpisů a o judikátech majících vztah k notářské činnosti.

Kontrolní komise provádí kontroly každého z notářů jednou za čtyři roky podle metodického pokynu. Komise je smíšená, mimo notářů se kontroly účastní i zástupci soudu.

Mezi úkoly notářské komory patří i evidence „blanketů“, nepopsaných papírů s ochrannými znaky, vydávaných jednotlivým notářům, kteří je používají k sepisování notářských listin.

Konkurzní řízení provádí konkurzní komise regionálních komor.

Členové komisí vykonávají své funkce bez nároku na odměnu.

Metodická rada se skládá ze zástupců notářů, soudců, advokátů, zástupců úřadu s obdobnou náplní činnosti jako náš Katastrální úřad a zástupců právnické fakulty.

Posláním metodické rady je pomoc notářům při řešení praktických problémů. Častá novelizace zákonů v Rusku přináší, stejně jako u nás, výkladové problémy.

Každý notář má právo se obrátit na metodickou radu o pomoc. To platí i o notáři, u něhož proběhla kontrola, která mu vytkla pochybení při jeho postupu, a kontrolovaný notář se závěrem kontrolní komise není spokojen.

Metodická rada formuluje svá rozhodnutí a provádí výklad zákonů, na němž se dohodli zástupci jednotlivých resortů. Tím je zajištěn jednotný výklad zákonů respektovaný všemi zúčastněnými organizacemi.

Do legislativního procesu regionální komory nezasahují, neboť nejsou připomínkovým místem.

Většinu smluv o převodu nemovitostí sepisují tradičně notáři, i když nemají zákonem stanovený monopol a podle zákona si může sepsat takovou smlouvu každý sám. Některé smlouvy podléhají registraci správním orgánem, který rozhoduje o návrhu na registraci smlouvy.

Dědické řízení se zahajuje jen na základě podnětu dědice u notáře příslušného podle začátečního písmene příjmení zemřelého. Odpadá proto vyřízení věci zastavením řízení pro nedostatek majetku.

V petrohradské oblasti vyřídí každý z notářů ročně 400–500 věcí. Dědění ze závěti má přednost před děděním ze zákona. Notář může přijmout do úschovu závěť v uzavřené obálce.

Dědické řízení končí vydání listiny o potvrzení nabytí dědictví notářem.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 177

Ruští notáři spolupracují s francouzskými notáři, udržují přátelské kontakty s polskými a rakouskými notáři. Uskutečnil se seminář s polskými a litevskými notáři.

Závěrem ruští kolegové uvítali, že došlo k setkání mezi českými a ruskými notáři a pozvali české notáře na „Mezinárodní notářskou olympiádu“.

* Autor je notářem v Brně.

Vltava Dunaj podesáté

*JUDr. Karel Wawerka**

Tradiční víkendová setkání zástupců českých a rakouských notářů, která probíhají každoročně od roku 1996 střídavě v Rakousku a v Česku, vyvrcholila počátkem září 2005 v jihočeském historickém městě Tábor. Nutno již předem konstatovat, že organizátorům setkání, k nimž patřil především prezident Notářské komory v Českých Budějovicích a současně notář v Táboře JUDr. Stanislav Hroch, se podařil mistrovský kousek, když samotné letošní setkání vyznělo nadmíru úspěšně a dokázalo upoutat pozornost všech účastníků včetně rakouských kolegů po oba dva dny průběhu setkání.

Závažnost letošního setkání a upřímný zájem obou notářských komor o širokou spolupráci potvrdila účast prezidentů obou notářských komor – dr. Klause Woschnaka a dr. Martina Foukala.

Pozornost vzbudil také vysoce aktuální výběr základního odborného tématu setkání – „Nová úprava obchodního rejstříku a postavení notáře před obchodním rejstříkem“. Základní referát s názvem „Cesta k efektivnímu obchodnímu rejstříku v České republice z pohledu notáře“ připravil a přímo v německém jazyce přednesl notář v Praze JUDr. Bohdan Hallada. Ve svém vystoupení podal přehled o třech základních etapách vývoje právních úprav postupu před obchodním rejstříkem v porevoluční době s důrazem na novou úpravu platnou od 1. 7. 2005. Zdůraznil přednosti nové úpravy a z toho plynoucí nároky na notáře, současně však nezakrýval ani slabiny této úpravy.

Referát vyvolal u rakouských kolegů značnou odezvu. Dr. Woschnak referoval o platné rakouské úpravě obchodního rejstříku. Rakouští kolegové konstatovali, že nová česká právní úprava představuje natolik pozitivní krok, že by se tímto směrem měli v budoucnu ubírat i v Rakousku.

Význam setkání zdůraznila skutečnost, že účastníky setkání osobně pozdravili hejtman Jihočeského kraje Jan Zahradník, poslanec Evropského parlamentu doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc., a místostarosta Městského úřadu v Táboře Jan Babor.

Také společenská stránka setkání jeho účastníky uspokojila. Lze uvést nejen návštěvu známého jihočeského zámku Červená Lhota, táborského kláštera Klokoty, ale především večerní koncert mladé nadějné operní pěvkyně Karoliny Berkové-Bubleové s doprovodem harfy v táborském kostele sv. Jakuba. Rakouští kolegové nešetřili chválou nad úrovní tohoto vystoupení.

I při letošním setkání českých a rakouských kolegů se potvrdilo, že vztah obou notářských komor i notářů samotných je vzájemně inspirativní a přínosný a má dobrou perspektivu.

JUDr. Martin Foukal, prezident NK ČR, a Jan Zahradník, hejtman Jihočeského kraje.

Zdroj: Jihočeské deníky Bohemia

* Autor je notářem v Praze.

Hexagonála

JUDr. Martin Foukal

Dne 4. října 2005 se uskutečnilo v hotelu Paříž v Praze setkání prezidentů středoevropských notářství tzv. Hexagonály, kterému v letošním roce předsedal JUDr. Martin Foukal, prezident NKČR. Jednání se zúčastnili prezidenti a zástupci notářských komor Rakouska, Maďarska, Chorvatska, České republiky a Slovenské republiky. Zástupci slovinského notářství se z jednání omluvili z důvodu náhlých personálních změn ve vedení notářské komory a z důvodu současné tíživé situace.

V úvodu pozdravil účastníky zasedání pan Giancarlo Laurini, prezident Mezinárodní unie latinského notářství, který se rovněž zúčastnil dopoledního jednání. Ve svém vystoupení zdůraznil význam Hexagonály, jejímiž členy jsou země, které mají velkou tradici z hlediska kultury, civilizace i právní kultury, a jejímž hlavním posláním je jednak udržovat vzájemnou informovanost a předávat zkušenosti a poznatky mezi jednotlivými členy a navenek pak prezentace a podpora zájmů notářství vůči politickým činitelům i vůči veřejnosti. Ve svém projevu připomněl i to, že součástí snah notářství po vytváření a upevňování svých pozic v rámci právního systému musí být i schopnost sebereflexe, schopnost zamýšlet se i nad tím, kde má notářství své slabé stránky, nebo i nad tím, kde je v zájmu dosažení zásadních cílů možné činit i kompromisy a kde nikoliv.

Poté zástupci jednotlivých notářství podali krátkou zprávu o aktuálním stavu notářství v jejich zemích. Prezident rakouské notářské komory Dr. Klaus Woschnak zdůraznil, že by měly být stanoveny jednotné podmínky pro vstup do notářské profese, tedy magisterské studium v oboru právo, zakončené vysokoškolským diplomem, což je v Rakousku v současné době zpochybňováno. Zástupce Chorvatské notářské komory Ivan Malekovič informoval o kompetencích chorvatských notářů v oblasti

* Autor je prezidentem NK ČR.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 178

exekucí, které jim byly v tomto roce uděleny Ministerstvem spravedlnosti. Prezidentka maďarské notářské komory Dr. Katalin Kapás krátce pojednala o problémech s tamním Ministerstvem financí v oblasti kreditních úvěrových smluv. Viceprezident slovenské notářské komory JUDr. Miloslav Kováč informoval o obtížné situaci slovenského notářství, která byla způsobena zejména ztrátou řady kompetencí, snížením tarifu a dvojnásobným zvýšením počtu notářských úřadů. Prezident Notářské komory České republiky JUDr. Martin Foukal spolu s místopředsedou mezinárodní komise NKČR JUDr. Bohdanem Halladou informovali o aktuálním vývoji v České republice.

V rámci dopoledního jednání se uskutečnilo setkání prezidenta Lauriniho s místopředsedou vlády a ministrem spravedlnosti JUDr. Pavlem Němcem, za přítomnosti prezidenta NKČR JUDr. Martina Foukala, prezidenta rakouské notářské komory Dr. Klause Woschnaka, který je pro rok 2006 viceprezidentem CNUE (Konference notářství Evropské unie), a náměstka ministra spravedlnosti Chorvatské republiky pana Borise Koketiho. Prezident Laurini upozornil ministra spravedlnosti na nebezpečí, které v důsledku současné legislativy v ČR hrozí pro odběratele notářských služeb z důvodu prolínání kompetencí mezi dvěma zcela odlišnými profesemi – notářů a soudních exekutorů. Jedná se o vyhotovování nestranných veřejných listin, které nemohou být vyhotovovány soudním exekutorem, který nestrannost nemůže zajistit. Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Němec souhlasil se sdílenými obavami a vyjádřil se tak, že Ministerstvo spravedlnosti je si vědomo nestandardních legislativních praktik poslance Koudelky, který je za tuto situaci zodpovědný. Dalším tématem byl princip *numerus clausus* a počet notářských úřadů, k čemuž se všichni zúčastnění vyjádřili tak, že tento princip je nutno zachovat pro zajištění řádného chodu notářství v České republice a podobně, jako je tomu i v jiných členských zemí U.I.N.L., je potřebná spolupráce mezi Notářskou komorou ČR a Ministerstvem spravedlnosti při stanovení počtu notářských úřadů podle skutečných potřeb. Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Němec potvrdil, že v tomto smyslu s Notářskou komorou ČR spolupracuje a nebude jednostranně, autoritativně o počtu notářů rozhodovat. Ministr spravedlnosti se též zajímal o situaci notářství na Slovensku a ve Slovinsku, neboť v těchto zemích notářství prožívá těžké období. Jako příčiny této situace byla označena rozhodnutí Ministerstev spravedlnosti v obou zemích o neúměrném navýšení počtu notářských úřadů, rapidním snížením notářského tarifu a omezením kompetencí notářů, čímž došlo k jejich výraznému ekonomickému oslabení. To však přivádí notáře ke konkurenčním praktikám, které zásadám nestrannosti a nezávislosti notáře odporují. Z tohoto důvodu také dochází k obcházení zákona o notářích – notáři nesepisují listiny vždy v předepsané formě a neúčtují podle tarifu. Z těchto informací si ministr spravedlnosti udělal vlastní závěr. Náměstek ministra spravedlnosti Chorvatské republiky projevil velký zájem na spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR a ujistil ministra Pavla Němce, že v Chorvatsku, které je kandidátem na přistoupení do EU, je notářská profese vysoce hodnocena a počítá se s využitím notářství ve všech oblastech, kde je možné předpokládat odlehčení soudní nesporné agendy. Celé toto setkání trvalo 1 hodinu a všemi zúčastněnými bylo hodnoceno jako velice přínosné.

Při projednání otázky homepage Hexagonály se účastníci shodli, že je třeba aktualizovat odkazy na stránky jednotlivých notářství s tím, že by bylo vhodné na webové stránky Hexagonály umístit abecední seznam notářů včetně jejich kontaktních údajů.

K dalšímu bodu programu „lobbying a komunikace" rakouské notářství sdělilo, že je v neustálém kontaktu s ministerstvem spravedlnosti, profesními komorami, členy Evropského parlamentu, jakož i se zástupci v Radě EU. Dr. Katalin Kapás uvedla, že maďarská notářská komora má uzavřenou smlouvu s lobbyingovou agenturou. JUDr. Miloslav Kováč informoval, že na Slovensku je nyní projednáván návrh zákona, který by měl upravit podmínky pro lobbying. V současné době vykonává lobbying notářská komora ad hoc podobně, jako je tomu dle informace chorvatského zástupce v Chorvatsku.

Účastníci jednání se shodli na rostoucím významu této činnosti a na nutnosti věnovat jí soustavné úsilí a pozornost.

Závěru zasedání se účastnil ministr zahraničních věcí ČR JUDr. Cyril Svoboda, který informoval o aktuálních evropských tématech s přihlédnutím k záležitostem, týkajícím se notářství. Vyjádřil názor, že notáři, jako nositelé pravomocí delegovaných na ně státem a tedy jako osoby vykonávající v některých oblastech funkce státu, nemohou být chápáni, jako kterýkoliv jiný poskytovatel služeb, ale musejí být alespoň částečně podřízeni speciálnímu režimu. Normy upravující volné poskytování služeb a volný výkon povolání v rámci EU lze proto dle ministra Svobody na notáře vztáhnout jen v omezeném rozsahu.

Příští zasedání Hexagonály se uskuteční pod vedením prezidenta Rakouské notářské komory, a to v Bruselu, dne 26. 4. 2006.

Soudní rozhodnutí

Pojmy „bydliště fyzické osoby" a „místo, kde se fyzická osoba zdržuje"

1. V případě, že se fyzická osoba současně zdržuje (bydlí) na více místech s úmyslem zdržovat se zde trvale, je každé z těchto míst jejím bydlištěm.

2. Místo, kde se fyzická osoba zdržuje, je místem, kde se tato osoba zdržuje bez úmyslu zdržovat se zde trvale.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004

Z odůvodnění: Podáním ze dne 9. 5. 2000 N. L. „navrhl", aby Okresní soud v K. V. „provedl" řízení o dědictví po R. L., zemřelém dne 9. prosince 1998 (dále též jen „zůstavitel").

Dne 9. 5. 2000 Okresní soud v K. V. pověřil JUDr. J. T.,

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 179

notářku se sídlem v K. V., aby provedla úkony v řízení o dědictví po zůstaviteli (§ 38 OSŘ).

Usnesením ze dne 3. 9. 2001 Okresní soud v K. V. řízení zastavil a usnesením ze dne 3. 9. 2001 „určil" odměnu soudní komisařky JUDr. J.T. částkou 13 400 Kč a náhradu hotových výdajů částkou 366 Kč.

K odvolání L. R. a N. L. Krajský soud v P. usnesením ze dne 8. 11. 2002 usnesení soudu prvního stupně ze dne 3. 9. 2001 zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že soud při rozhodování nebyl správně obsazen.

Usnesením ze dne 24. 3. 2003 Okresní soud v K. V. řízení zastavil a rozhodl, že „nikdo" z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vycházel ze závěru, že v posuzovaném případě „není dána pravomoc českého soudu", neboť L. R. „je vázána školní docházkou ve Spolkové republice Německo ... je občankou Spolkové republiky Německo ... na území ČR se nezdržuje ... pouze sem dojíždí se svou matkou, neboť ta zde podniká" a „právní zástupci ostatních dědiců potvrdili, že jejich klienti se na území ČR nezdržují".

K odvolání N. L., R. L. a N. L. Krajský soud v P. usnesením ze dne 31. 7. 2003 usnesení soudu prvního stupně ze dne 24. 3. 2003 potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Vycházel ze závěru, že sice dědictví po zůstaviteli „nacházející se v ČR je dle tvrzení návrhu obchodní podíl zemřelého ve společnosti I. G. s. r. o. se sídlem v K. V.", avšak zůstavitel „podle údajů v obchodním rejstříku měl bydliště v Berlíně v SRN ... v České republice měl pouze pobyt v K. V. ... neměl tedy bydliště v České republice" a „návrh na projednání dědictví u Okresního soudu v K. V. podal dědic N. L. , který se zdržuje v USA", a proto „k projednání dědictví není dána pravomoc soudů ČR".

Proti usnesení Krajského soudu v P. podaly R. L. a N. L. dovolání, jehož přípustnost dovozují z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ. Zásadní význam rozhodnutí dovolatelé spatřují „ve výkladu ustanovení § 45 odst. 1 písm. b) zákona č. 97/1963 Sb. a jednotlivých právních pojmů v něm obsažených (viz např. pojem „bydliště zůstavitele"), který byl proveden odvolacím soudem v napadeném rozhodnutí". Odvolacímu soudu vytýkají, že jeho rozhodnutí „neobsahuje žádné bližší zdůvodnění toho, proč odvolací soud považoval německou adresu zůstavitele uvedenou v obchodním rejstříku za jeho bydliště, zatímco adresu v K. V. za ‚pouhý pobyt' ". Namítají nedostatečné zjištění skutkového stavu, neboť mají za to, že z výpisu z obchodního rejstříku nelze dovodit, že by zůstavitel neměl bydliště v ČR, a domnívají se, že soudy „měly k zjištění této otázky provést další důkazy". Nesouhlasí s právním názorem odvolacího soudu, že o projednání dědictví nepožádala osoba, která se zde zdržuje. Dovolatelé mají totiž „za prokázané, že o projednání dědictví žádala rovněž nezl. L. R., dcera zemřelého, která se na území České republiky zdržuje". Za vadu řízení považují dovolatelé skutečnost, že „nezletilé L. R. nebyl v řízení ustanoven kolizní opatrovník, ačkoliv to bylo zástupci dědiců navrhováno". Navrhují proto, aby Nejvyšší soud dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu, i jím potvrzené usnesení soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně.

Vzhledem k tomu, že pro postup soudu prvního i druhého stupně v řízení o dědictví je určující okamžik smrti zůstavitele (srov. Část dvanáctou, hlavu I, bod 12. a 15. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dále jen „zákon č. 30/2000 Sb.") a zůstavitel R. L., zemřel dne 9. prosince 1998, tedy před 31. 12. 2000, je třeba dovolání v posuzovaném případě i v současné době projednat a rozhodnout (srov. Část dvanáctou, hlavu I, bod 17. zákona č. 30/2000 Sb.) podle „dosavadních právních předpisů", tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000 (dále jen „OSŘ").

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a OSŘ) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) nikoli opožděně a že jde o usnesení, proti kterému je podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. d) OSŘ dovolání přípustné, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu ustanovení § 242 OSŘ bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první OSŘ) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány (§ 7 odst. 1 OSŘ).

Pravomocí se obecně rozumí oprávnění toho kterého státní orgánu řešit otázky, které zákon svěřuje do jeho kompetence. Pravomoc civilní se vztahuje na věci vypočtené v § 7 a je vykonávána civilními soudy. Zákon vymezuje civilní pravomoc soudů věcně tak, že v občanském soudním řízení se projednávají a rozhodují před soudem věci vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných, družstevních, jakož i z obchodních vztahů.

Pravomoc civilních soudů vyjadřuje nejen poměr k pravomoci jiných státních orgánů České republiky, ale i k cizině, tj. k cizozemským soudům nebo úřadům. Občanský soudní řád neobsahuje úpravu pravomoci našich soudů ve vztahu k cizině. Určením podmínek věcné, místní a funkční příslušnosti však občanský soudní řád současně vymezuje příslušnost konkrétního soudu nejen ve vztahu k tuzemským soudům, ale i ve vztahu k cizím soudům. Pro řadu civilních věcí, kterých se týká místní příslušnost upravená občanským soudním řádem, je pravomoc upravena samostatně jak v mezinárodních smlouvách, tak v § 2, § 37 až 47 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon č. 97/1963 Sb." nebo ve zkratce „MPSaP").

Účelem zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním je stanovit, kterým právním řádem se řídí občanskoprávní, rodinné, pracovní a jiné podobné vztahy s mezinárodním prvkem, jakož i stanovit postup českých justičních orgánů při úpravě těchto vztahů a rozhodování o nich, a tím napomáhat mezinárodní spolupráci (§ 1 MPSaP). O věci s mezinárodním prvkem jde v případech, kdy účastníkem právního vztahu je cizí státní příslušník nebo zahraniční právnická osoba, kdy jeho předmětem je movitá nebo nemovitá věc v zahraničí, kdy ke vzniku, změně nebo zániku právního vztahu došlo v zahraničí, popřípadě i tehdy, když účastník má bydliště v cizině.

Podle ustanovení § 44 MPSaP je pravomoc československého soudu k projednání dědictví dána vždy, byl-li

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 180

zůstavitel v době své smrti československým občanem. Jde-li však o jmění, které je v cizině, projedná československý soud dědictví jen tehdy, jestliže se takový majetek vydává československým orgánům anebo jestliže cizí stát přiznává takovým rozhodnutím československých justičních orgánů právní následky.

Podle ustanovení § 45 odst. 1 MPSaP československý soud projedná dědictví po cizinci, které je v Československé socialistické republice,

a) jestliže stát, jehož je zůstavitel příslušníkem, ani nevydává dědictví československých občanů československým soudům, ani nepřiznává jejich rozhodnutím právní následky, anebo odmítne-li cizí stát zabývat se dědictvím či nevyjádří-li se, nebo
b) měl-li zde zůstavitel bydliště a žádá-li o to dědic, který se zde zdržuje,
c) vždy také, jde-li o nemovitosti ležící na území Československé socialistické republiky. Podle ustanovení § 45 odst. 2 MPSaP v ostatních případech se československý soud omezí na potřebná opatření k zajištění majetku po cizinci. (§ 37 odst. 1 MPSaP).

V posuzovaném případě odvolací soud (i soud prvního stupně) dospěl k závěru o nedostatku pravomoci českých soudů k projednání dané věci vycházeje ze zjištění, že zůstavitel „podle údajů v obchodním rejstříku měl bydliště v Berlíně v SRN ... v České republice měl pouze pobyt v K. V. ... neměl tedy bydliště v České republice“ a že „návrh na projednání dědictví u Okresního soudu v K. V. podal dědic N. L., který se zdržuje v USA“.

Dovolatelé v dovolání vytýkají odvolacímu soudu, že jeho rozhodnutí „neobsahuje žádné bližší zdůvodnění toho, proč odvolací soud považoval německou adresu zůstavitele uvedenou v obchodním rejstříku za jeho bydliště, zatímco adresu v K. V. za ‚pouhý‘ pobyt“. Namítají nedostatečné zjištění skutkového stavu, neboť mají za to, že z výpisu z obchodního rejstříku nelze dovodit, že by zůstavitel neměl bydliště v ČR, a domnívají se, že soudy „měly k zjištění této otázky provést další důkazy“. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že o projednání dědictví nepožádala osoba, která se zde zdržuje; mají totiž „za prokázané, že o projednání dědictví žádala rovněž nezl. L. R., dcera zemřelého, která se na území České republiky zdržuje“. Tyto námitky jsou opodstatněné.

V posuzovaném případě by pravomoc československého soudu k projednání dědictví po zůstaviteli byla dána, jen pokud by bylo prokázáno, že zůstavitel měl na území České republiky bydliště a o projednání dědictví po zůstaviteli českým soudem požádal zůstavitelův dědic, který se na území České republiky zdržuje [srov. § 45 odst. 1 písm. b) MPSaP].

Obsah pojmu bydliště, jak ho užívá občanský soudní řád nebo zákon č. 97/1963 Sb., není totožný s obsahem pojmu „trvalý pobyt“, kterého užívají předpisy správního práva upravující evidenci obyvatel. Zpravidla se sice tyto pojmy budou překrývat, ne vždy však zápis v identifikačním dokladu (např. v občanském průkazu nebo jiném dokladu totožnosti) či v evidenci obyvatelstva o trvalém pobytu fyzické osoby bude totožný se skutečným bydlištěm této osoby. Bydlištěm fyzické osoby se rozumí obec, resp. městský obvod, v němž tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat. Bydlištěm je zejména místo, kde má fyzická osoba svůj byt, rodinu, popř. kde pracuje, jestliže tam také bydlí. Okolnosti dočasného charakteru, jako např. pobyt v nemocnici, výkon trestu odnětí svobody, studium, vojenská služba, nic nemění na bydlišti fyzické osoby, nejsou-li současně doprovázeny takovými okolnostmi, z nichž lze s jistotou usuzovat, že fyzická osoba se v místě původně dočasného pobytu zdržuje s úmyslem zde trvale bydlet.

V moderní společnosti lze předpokládat, že fyzická osoba se zdržuje (bydlí) na více místech, přičemž se všemi těmito místy (popřípadě s některými) je spojen její úmysl se zde zdržovat trvale. Typicky jde o situaci, kdy fyzická osoba pravidelně po určité období roku či jiného časového vymezení bydlí na různých místech a všem je vlastní, že tato osoba zde bydlí trvale (srov. *Bureš/Drápal/Krčmář/Mazanec* Občanský soudní řád. Komentář. 6. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 280).

Místo, kde se fyzická osoba zdržuje, je, narozdíl od místa bydliště, místem, kde se tato osoba zdržuje bez úmyslu zdržovat se tam trvale.

Z výše uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu o neexistenci zůstavitelova bydliště v České republice, opírající se pouze o zjištění, že zůstavitel „měl bydliště v Berlíně v SRN“, je předčasný. S ohledem na dosud zjištěné skutečnosti totiž nelze vyloučit, že zůstavitel měl, vedle bydliště ve Spolkové republice Německo, bydliště také v České republice, jak to tvrdí dovolatelé. Závěr odvolací soudu, že zůstavitel měl v České republice pouze „pobyt“, je v tomto směru irelevantní.

Prvotní podnět k zahájení řízení o dědictví po zůstaviteli podal N. L., který se nezdržuje na území České republiky. Z obsahu spisu je však patrno, že s jeho návrhem souhlasí i ostatní účastníci řízení, kteří přicházejí v úvahu jako dědici zůstavitele. Jednou z nich je přitom L. R., která, jak uvedl soud prvního stupně v odůvodnění svého usnesení, do České republiky „dojíždí se svou matkou, neboť ta zde podniká“. I v tomto případě dosud provedená zjištění neumožňují učinit závěr, zda se jmenovaná, ve výše popsaném smyslu, zdržuje na území České republiky, či nikoli. Vzhledem k tomu, že procesní úkony učiněné L. R. (její zástupkyní) v dané věci je na místě vykládat jako projev „žádosti“ o projednání dědictví po zůstaviteli českým soudem (srov. např. její odvolání proti usnesení soudu prvního stupně ze dne 3. 9. 2001 o zastavení řízení), je zjištění skutečností prokazujících, zda se jmenovaná „zdržuje“ na území České republiky, rozhodné pro závěr o pravomoci českých soudů k projednání a rozhodnutí předmětné věci.

Na místě je současně dodat, že dosud učiněná zjištění v projednávané věci nedávají možnost učinit závěr o nezbytnosti ustanovení opatrovníka nezletilé L. R. (§ 22 OSŘ).

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není správné. Nejvyšší soud České republiky je proto zrušil (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem OSŘ). Vzhledem k tomu, že důvod, pro který bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v K. V. k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta druhá OSŘ).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243d odst. 1 OSŘ).

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 181

Informace

Cena Kurta Wagnera 2006

*Mgr. Magdalena Lokayová**

Rakouská notářská komora vypisuje letos již posedmé Cenu Kurta Wagnera za vynikající vědeckou práci zaměřenou na praxi, která by přispěla k podpoře práva využívajícího notářské činnosti jako prevence soudním sporům. Nejlepší práce bude odměněna částkou 7 500 €.

Okruhy témat tvoří občanské právo, obchodní právo a právo obchodních společností, řízení o mimosoudních záležitostech, záležitosti soudních komisařů, notářské stavovské právo a sepisování listin, alternativní řešení sporů smírčím řízením nebo mediací, elektronické listiny a elektronický právní a administrativní styk.

Podmínkou účasti je státní příslušnost v některé z členských zemí Rady Evropy a dosud nedovršený věk 40 let. Práce je třeba zaslat na rakouskou notářskou komoru v německém jazyce do 31. ledna 2006. Musí být rovněž splněna podmínka, že tyto práce nebyly v minulosti odevzdány v rámci Ceny Kurta Wagnera. O udělení ceny bude rozhodovat komise zřízená rakouskou notářskou komorou.

Další podmínky účasti si můžete vyžádat přímo u rakouské notářské komory se sídlem: 1010 Vídeň, Landesgerichtsstr. 20, tel: 0043/1/402 45 09-18, emailová adresa: daniela.klein@notar.or.at.

* Autorka je pracovnicí NK ČR pro mezinárodní vztahy.

Stojí za pozornost

Stojí za pozornost

Právní rozhledy

2005, č. 17

Petr, B., Petr, B. ml. Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby a vydržení *(držba a vydržení v návrhu; římskoprávní pojetí držby a vydržení; instituty držby a vydržení v českých zemích za platnosti obecného zákoníku občanského; občanský zákoník z roku 1950 a jeho pojetí držby a vydržení; držba a vydržení v občanském zákoníku z roku 1964 do novely provedené zákonem č. 131/1982 Sb.; úprava držby po novele občanského zákoníku provedené zákonem č. 131/1982 Sb.; vydržení po novele občanského zákoníku provedené zákonem č. 131/1982 Sb.; platná právní úprava držby a vydržení po novele občanského zákoníku provedené zákonem č. 509/1991 Sb.)*

Adam, J. Směnečné obohacení *(rozbor čl. I § 89 odst. 1 SŠZ; rozbor čl. I § 89 odst. 2 a 3 SŠZ; právo na vydání obohacení a jeho obsah; rozsah požadovatelného obohacení; subsidiární použití občanského zákoníku a vztah k § 334 ObchZ; zařazení směnečného obohacení do systému právních vztahů; procesní stránka směnečného obohacení; uplatnění nároku u soudu)*

Havel, B., Doležil, T. A zase ten squeeze-out. Úvahy nad interpretací § 183i a násl. ObchZ *(účinnost ustanovení o právu výkupu; rozhodný podíl; svolání valné hromady a její povaha; účastníci valné hromady a hlasování; určení výše protiplnění; výplata protiplnění; následky účinného výkupu; doporučení)*

2005, č. 16

Stavinohová, P. Přeshraniční fúze *(směrnice 78/855/EHS o fúzích akciových společností)*

Rakovský, A., Uzsák, M. K vyloučení kótovaných akcií z veřejného trhu v důsledku změny jejich podoby *(východiska; prostředky ochrany akcionáře; „úprk“ z regulovaného trhu)*

Vrchní soud v Praze K právnímu zájmu na zrušení společnosti v případě, že obchodní společnost lze zrušit v řízení zahájeném i bez návrhu

„§ 68 odst. 3, 7, § 113 odst. 5, 6, § 148 odst. 2 ObchZ

V řízeních o zrušení obchodní společnosti s likvidací, která lze podle zákona zahájit i bez návrhu, nemusí navrhovatel osvědčovat svůj právní zájem na zrušení společnosti, nevyplývá-li ze zákona něco jiného.

Usnesení ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 7 Cmo 78/2005“

2005, č. 15

Jablonka, B. Je možné uplatniť práva zo zmenky pred jej splatnosťou? *(postih před splatností směnky)*

Baudyš, P. Opuštěná nemovitost *(k vývoji právní úpravy; problémy v současné právní praxi)*

Nejvyšší soud České republiky K ochraně třetích osob v případě zúžení SJM. Odvolání se na smlouvu o zúžení SJM v souvislosti s přechodem práva nájmu bytu podle § 706 odst. 1 ObčZ

„§ 143a odst. 4, § 706 odst. 1 ObčZ

1. Za ‚jinou osobu‘ ve smyslu § 143a odst. 4 ObčZ je třeba považovat osobu, jíž se obsah smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů může v jejím právním postavení nějak dotknout, resp. může zkrátit její práva. Přitom není právně relevantní, zda taková smlouva byla uzavřena před vznikem právního vztahu některého z manželů (popř. obou) k třetí osobě nebo později. Není také podstatné, zda tato třetí osoba byla o takovém zúžení některým z manželů informována při vzniku právního vztahu (pro který mohlo či může být případné zúžení právně významné); rozhodná je jakákoliv její vědomost o zúžení rozsahu společného jmění manželů, jež by mohlo ovlivnit její právní poměry.
2. Účastník smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů, podle níž se výlučným vlastníkem do té doby společného bytu (jednotky) stává druhý z manželů, se ve vztahu k pronajímateli bytu může na tuto smlouvu odvolat (v souvislosti s tím, že na něj mělo přejít právo nájmu bytu ve smyslu § 706 odst. 1 ObčZ), jen jestliže byl pronajímateli obsah této smlouvy v době, kdy k přechodu práva mělo dojít, znám.

Rozsudek ze dne 12. 4. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1593/2004“

2005, č. 14

Nejvyšší soud ČR K rozsahu náhrady nákladů pohřbu. Vázanost trestním rozsudkem v otázce spoluzavinění poškozeného při rozhodování o náhradě škody

„§ 449 odst. 2, § 441 ObčZ

§ 37 nařízení vlády č. 108/1994 Sb.

§ 135 OSŘ

1. Náhrada nákladů spojených s pohřbem je sice ze zá-

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 182

kona omezena jen hlediskem přiměřenosti, avšak náhrada nákladů na zřízení pomníku nebo desky, která je jejich součástí, je navíc limitována maximální částkou 10 000 Kč, stanovenou prováděcím předpisem, která omezuje náhradu za náklady vynaložené na pořízení takové věci, která – narozdíl od jiných nákladů pohřbu – není jen jednorázové povahy v souvislosti s pohřbem zesnulého.

2. Rozhodnutí, jímž byl pachatel trestného činu uznán vinným, neznamená, že škoda byla způsobena výlučně jeho zaviněním; jestliže se kromě pachatele trestného činu podílelo na vzniku škody i jednání poškozeného, není soud v občanskoprávním řízení o nároku na náhradu škody při posouzení spoluzavinění poškozeného vázán výrokem o vině pachatele podle § 135 odst. 1 OSŘ.

Rozsudek ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 25 Cdo 818/2004“

Soudní rozhledy

2005, č. 8

Ústavní soud ČR K otázce pasivní legitimace společenství vlastníků jednotek ve sporu podle § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů

„§ 11 odst. 3 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů

Hlasování vlastníků jednotek podle § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů je projevem vzájemného vztahu mezi spoluvlastníky. Existuje-li společenství vlastníků jednotek v podobě právnické osoby, je rozhodování vlastníků jednotek současně projevem tvorby vůle této právnické osoby. Přijaté rozhodnutí zavazuje nejen spoluvlastníky budovy, ale také společenství vlastníků jednotek, protože jde o rozhodnutí jeho nejvyššího orgánu – shromáždění vlastníků jednotek. V konečném důsledku se tak vytvořila vůle společenství (plurality spoluvlastníků budovy) a podle toho, zda má či nemá právní subjektivitu, je dána i pasivní legitimace v případném sporu podle § 11 odst. 3 i. f. zákona o vlastnictví bytů. Nemá-li společenství vlastníků právní subjektivitu, jsou pasivně legitimováni spoluvlastníci jednotek, vzniklo-li společenství v podobě právnické osoby, je pasivně legitimováno toto společenství vlastníků jednotek.

Nález ze dne 8. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 646/04“

Vrchního soudu v Praze Podpis směnky za jiného

„čl. I. § 8 SŠZ

Aby podpis fyzické osoby na směnce mohl být pokládán za jednání za jiného, zejména za právnickou osobu, musí tento vztah ze směnečné listiny vyplývat. Je-li vyznačen na směnce název, firma nebo jiné označení právnické osoby a také podepsána osoba fyzická, musí být i z prostorového uspořádání směnečných zápisů a jejich vzájemné polohy na směnečné listině jasné, že podpis fyzické osoby se vztahuje k označené osobě právnické. Okolnosti, které nejsou ze směnečné listiny patrné, nejsou pro hodnocení významu daného podpisu významné.

Rozsudek ze dne 16. 11. 2004, sp. zn. 5 Cmo 406/2004“

2005, č. 7

Krajský soud v Hradci Králové Označení obce jako účastníka řízení

„§ 79 odst. 1, § 157 odst. 1, § 167 odst. 2 OSŘ

Z povahy obce jako veřejnoprávní korporace a současně právnické osoby vyplývá, že by měla být v žalobě označena svým názvem a adresou sídla svého obecního úřadu. Stejným způsobem by měla být obec označována i v záhlaví rozhodnutí.

Usnesení ze dne 16. 8. 2004, sp. zn. 17 Co 477/2003“

Vrchního soudu v Praze Rukojmí za výstavce směnky cizí na vlastní řad výstavce

„čl. I. § 31 odst. 4 SŠZ

Rukojmí, který nevyjádří, za koho rukojemství přejímá, je podle čl. I § 31 odst. 4 SŠZ rukojmím na výstavce směnky, a to i když jde o směnku cizí na vlastní řad výstavce. Protože osoba, která je na takové směnce zároveň výstavcem i majitelem, nemůže mít sama vůči sobě z této směnky žádných nároků, nemůže je mít ani proti tomuto rukojmímu, který má stejné postavení jako ona podle čl. I. § 32 odst. 1 SŠZ.

Rozsudek ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 5 Cmo 480/2003“

Právní zpravodaj

2005, č. 8

Chalupa, L. Rozhodné datum zápisu vlastnického práva

2005, č. 7

Čech, P. Další zamyšlení nad úpravou nuceného výkupu akcií

Právní rádce

2005, č. 8

Marek, K. Aplikace § 107 odst. 3 občanského zákoníku v obchodněprávních vztazích *(jednou z otázek, která si udržuje svoji aktuálnost, je i otázka aplikace § 107 odst. 3 ObčZ v obchodněprávních vztazích a promlčení bezdůvodného obohacení v těchto vztazích)*

Barešová, E. Kupní smlouva o nemovitosti

2005, č. 7

Pejšek, V. Vypořádání některých tzv. „ostatních majetkových práv“ ze společného jmění manželů *(společné jmění manželů zaniká ze zákona v plném rozsahu rozvodem manželství ke dni právní moci rozsudku, kterým se manželství rozvádí; k dalšímu vypořádání majetku a závazků tvořících společné jmění manželů dochází v prvé řadě dohodou nebo rozhodnutím soudu vydaným na základě žaloby podané jedním z rozvedených manželů)*

Reschová, K. Smlouva o nájmu podniku *(smlouva o nájmu podniku byla zakotvena jako nový smluvní typ až rozsáhlou novelou obchodního zákoníku před čtyřmi lety)*

Zprávy z notářské komory

V. celostátní notářská konference

*JUDr. Helena Divišová**

Ve dnech 2. a 3. října 2005 se konala v Praze *V. celostátní notářská konference* na téma „Notářství, jeho pilíře, bu-

* Autorka je notářkou v Hradci Králové.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 183

doucnost, moderní technologie". Pro ty, kteří se jí aktivně zúčastnili, nechť jsou následující řádky malým připomenutím, a pro všechny ostatní si dovolím krátké shrnutí jejího obsahu a výsledků.

Nedělní program naší konference hostila půda akademická, jako první tedy přítomné notáře v Colegiu Maximu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze přivítal děkan této fakulty Doc. JUDr. Vladimír Kindl. Pan děkan ve svém vystoupení připomenul historický vývoj svobodného notářství v naší zemi, ale zejména pak vyzdvihl současný význam postavení notáře ve společnosti spočívající v jeho nestrannosti, nezávislosti a vysoké odbornosti. Z jeho úst však zazněl i jasný apel, aby notáři nepodlehli současnému nešvaru řevnivosti mezi právnickými profesemi a aby i nadále byli těmi, kdož prevenci sporů svojí činností i osobním přístupem napomáhají. Dále se zamyslel nad připravovanou kodifikací Občanského zákoníku a osudy předchozích.

Ke slovům Doc. JUDr. Vladimíra Kindla se připojili i další naši hosté – zástupci Katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc. a Doc. JUDr. Alena Macková, kteří se ve svých vystoupení opět zabývali jak historickou úlohou notáře, tak zauvažovali i nad jeho stávajícím postavením, a to ve světle procesu legislativního a vzdělávacího. Potěšující byla zejména slova uznání za dobrou spolupráci Notářské komory České republiky s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze při vzdělávání studentů, jmenovitě pak podíl JUDr. Martina Foukala, prezidenta Notářské komory České republiky, který již několik let na katedře občanského práva pravidelně vede výběrové semináře týkající se notářské praxe.

Poté přítomné notáře pozdravil poslanec JUDr. Jiří Pospíšil, člen Ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny České republiky. Pan poslanec ve svém příspěvku stručně zhodnotil zákonodárný proces v České republice a osobně ocenil aktivní přístup představitelů notářské obce při posuzování předkládaných návrhů zákonů i při legislativní iniciativě vlastní. Ve svém vystoupení pak rovněž přislíbil pomoc při odstranění stavu, kdy skrytou novelizací předpisů upravujících činnost exekutorů je zcela nesystémově rozšiřována působnost exekutorů, na základě které se tak exekutorům vedle jejich úlohy vykonavatelů práva svěřuje i pravomoc při sepisování listin o právních úkonech, dohod o svolení k vykonatelnosti exekutorských zápisů a osvědčování právně významných skutečností. Směšuje se tak represivní role exekutorů s tradičně notářskou rolí spočívající v nestranném a nezávislém napomáhání prevenci sporů.

Závěr prvního dne V. celostátní notářské konference patřil přednášce Prof. Dr. JUDr. Karla Eliáše, vedoucího Katedry obchodního práva Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni na téma „Kodifikace Občanského zákoníku se zaměřením na převody vlastnických práv k nemovitostem". Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, jako spoluautor připravovaného nového občanského zákoníku, přítomné seznámil se základními principy nové kodifikace soukromého práva, a to s akcentem na právní problematiku, která se činnosti notáře bezprostředně dotýká. Zajímavým byl zejména návrh nového přístupu k právní úpravě převodu vlastnického práva k nemovitostem, spočívajícího v odklonu od stávajícího principu intabulačního k principu konsenzuality – tzn. změně vlastnictví účinností smlouvy, která by předpokládala nabývací titul dostatečné spolehlivosti – tedy veřejnou listinu, nebo-li notářský zápis.

Druhý den pokračovala V. celostátní notářská konference zasedáním v Městské knihovně v Praze, a to za přítomnosti JUDr. Pavla Zářeckého, ministra a předsedy Legislativní rady vlády České republiky, JUDr. Romana Poláška, náměstka ministra spravedlnosti České republiky, Dr. Giancarla Lauriniho, prezidenta Mezinárodní unie latinského notářství (U.I.N.L.), Doc. MUDr. Jaroslava Zvěřiny, poslance Evropského parlamentu, Prof. Dr. JUDr. Karla Eliáše, vedoucího katedry obchodního práva Právnické fakulty Západočeské Univerzity v Plzni, Dr. Roberta Barone, zástupce italské notářské komory odpovědného za mezinárodní vztahy a Dr. Federica Tassinari, zástupce italské notářské komory, vědeckého koordinátora Výboru EU pro srovnávací právo.

Projev JUDr. Pavla Zářeckého, stávajícího ministra a zároveň předsedy Legislativní rady vlády České republiky, byl pohledem zkušeného legislativce na úkoly a problémy normotvorby a rovněž zhodnocením úrovně našich právních předpisů. Potěšujícím bylo jistě zjištění, že pan ministr oceňuje dlouhotrvající a kvalitní spolupráci s Notářskou komorou České republiky při tvorbě zákonů a chápe úlohu notáře v jeho historicky tradičním pojetí, tzn. jako mezičlánku, který svojí činností předchází vzniku sporů a tím ulehčuje výkonu moci soudní.

Náměstek ministra spravedlnosti České republiky JUDr. Roman Polášek ve svém vystoupení opět zhodnotil roli notáře v dnešní společnosti a vyjádřil přesvědčení, že spolupráce Ministerstva spravedlnosti České republiky a notářů se bude dále zlepšovat a prohlubovat. V rámci svého projevu JUDr. Roman Polášek slavnostně předal JUDr. Martinu Foukalovi, prezidentovi Notářské komory České republiky výsledek společného úsilí – výtisk vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 403/2005, kterou je novelizována vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví, (notářský tarif), a to bezprostředně před jejím zveřejněním ve Sbírce listin.

Nesmírně cenným bylo vystoupení pana Dr. Giancarlo Lauriniho, prezidenta Mezinárodní unie latinského notářství (U.I.N.L.), který se ve svém projevu zamýšlel nad smyslem, postavením a úkoly svobodného notářství latinského typu v kontextu celosvětovém a zejména pak celoevropském. Dr. Giancarlo Laurini informoval o rozšiřování myšlenek notářství latinského typu i do dosud nezvyklých destinací, ale nastínil rovněž problémy, s nimiž se U.I.N.L. či její jednotliví členové potýkají a přiblížil tlaky jiných zájmových skupin, jimž musejí odolávat. Naplno zazněla jeho výzva, aby notáři nerezignovali na nutnost veřejnosti neustále vysvětlovat svoji úlohu jako nestranných, nezávislých odborníků, poskytujících službu společnosti a plnících nezastupitelnou roli při předcházení sporů, a to jak v zemích, kde působí, tak i na mezinárodním fóru. Totiž jen dobrá informovanost jak odborné, tak i laické veřejnosti, která je opřena o historicky podložené fakty, a rovněž pak mezinárodní spolupráce, jsou cestami k zachování dosavadního postavení notáře vycházejícího z výše citovaných základních principů notářství latinského typu.

Mezinárodní rovinu pohledu na roli notářství měl rovněž projev Doc. MUDr. Jaroslava Zvěřiny, který nás jako poslanec Evropského parlamentu seznámil s projekty Evropské Unie a Evropského parlamentu.

str_157_184 19.10.2005 22:34 Stránka 184

Hlavní náplní dopoledního programu jednání konference pak byla velice poutavá společná přednáška JUDr. Martina Foukala, prezidenta Notářské komory České republiky a JUDr. Miloslava Jindřicha, viceprezidenta Notářské komory České republiky na téma „Vývoj notářství, jeho pilíře, budoucnost, moderní technologie". Ve svém vystoupení se přednášející zhostili nelehkého úkolu definovat pojem notářství a zhodnotili význam základních principů, na nichž je činnost notáře postavena, kterými jsou především zásada nestrannosti a nezávislosti, princip „numerus clausus", princip povinného členství notářů v jejich samosprávných orgánech – komorách a princip veřejné víry přiznávané výsledkům notářské činnosti. Významná část jejich projevu pak byla věnována nutnosti přizpůsobit klasické notářství potřebám nové doby, tzn. novým komunikačním technologiím, a to při zachování všech pilířů notářství tak, jak o nich bylo pojednáno v úvodu přednášky. Byly nastíněny cesty, jak těchto moderních technologií při notářské činnosti využít, a tím zkvalitnit a rozšířit služby poskytované notáři.

Celý odpolední program V. celostátní notářské konference byl věnován přednášce Mgr. Věry Krajánkové, vedoucí civilního oddělení mezinárodního odboru Ministerstva spravedlnosti České republiky na téma „Evropský právní prostor". Mgr. Věra Krajánková nás blíže seznámila se stávající unijní právní úpravou v některých věcech občanských a obchodních, a to zejména s úpravou vycházející z:

- nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech,
- nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských a obchodních věcech,
- nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky,
- nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347 z roku 2000.

Přiblížila rovněž práci s Evropským soudním atlasem (rozhodnutí Rady č. 2001/470/ES, o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské věci). Vystoupení Mgr. Věry Krajánkové tak bylo pro všechny cenným návodem, jak postupovat zejména při vyřizování dědictví s mezinárodním prvkem.

Konference měla samozřejmě i společenský program. Nedělní večer patřil společenskému setkání notářů, notářských kandidátů a notářských koncipientů v TOP Hotelu, kde si bylo možno v příjemné atmosféře popovídat a vyměnit si zkušenosti. Druhý večer se pro účastníky konference a hosty konal ve Dvořákově síni Rudolfina koncert České filharmonie pod vedením šéfdirigenta Zdeňka Mácala, která nezapomenutelným způsobem provedla Devátou symfonii „Z nového světa" A. Dvořáka. Po skončení koncertu následoval raut ve dvoraně a sloupovém sálu Rudolfina. Večerní program jistě přispěl k dobré náladě všech zúčastněných a byl důstojným zakončením V. celostátního setkání notářů.

Collegium Maximum, Právnická fakulta UK, 2. 10. 2005, předsednictvo; zleva Prof. JUDr. Jan Dvořák (PF UK), JUDr. Martin Foukal (NK ČR), Doc. JUDr. Vladimír Kindl (děkan PF UK), Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš (PF Západočeské Univerzity), JUDr. Jiří Pospíšil (poslanec, mpř. ÚPV PS PČR)

Hotel Paříž, 4. 10. 2005, z přijetí delegace Hexanogály místopředsedou vlády a ministrem spravedlnosti JUDr. Pavlem Němcem

Obalka_3 19.10.2005 22:33 Stránka 1

Inhalt

Aufsätze
Kouba, V. Institute des Erbrechts und des Erbverfahrens 157
Marek, K. Unternehmenskauf- und Unternehmensmietvertrag I. 158

Diskussion
Šešina, M. Diskussion über den Entwurf des neuen Bürgerlichen Gesetzbuches II. 166
Oulík, T. Befriedigung von notariellen Dienstleistungen in Prag 171
Dvořák, T. Drei Anmerkungen zu drei Aufsätzen 172
Demut, O. Bemerkung zur Änderung des Sitzes einer juristischen Person 173

Aus dem Leben der bezirkskammern
Švarcová, V. Die Notarkammer in Ústí nad Labem informiert . . 174

Vom Ausland
Tlášková, Š. I. Kongress der Notare der Europäischen Union in Rom 175
Fleischer, J. Treffen der tschechischen und slowakischen Notare mit russischen Notaren in Petrohrad (Sankt Petersburg) 176
Wawerka, K. Moldau Donau zum zehnten Mal 177
Foukal, M. Hexagonale 177

Gerichtsentscheidungen
Oberstes Gericht der ČR Begriffe „Wohnsitz einer natürlichen Person“ und „der Ort, an dem sich die natürliche Person aufhält“ 178

Information
Lokayová, M. Kurt Wagner-Preis 2006 181

Bemerkenswertes

Nachrichten aus der notarkammer
V. Ganzstaatliche Notarkonferenz 182

Table des matières

Articles
Kouba, V. Institutions du droit successoral et de la procédure successorale 157
Marek, K. Contrat de vente d’entreprise et contrat de location de l’entreprise I. 158

Discussion
Šešina, M. Discussion concernant le projet du nouveau Code civil II. 166
Oulík, T. Satisfaction des services de notaire à Prague 171
Dvořák, T. Trois notes concernant trois articles 172
Demut, O. Note concernant le changement du siège de la personne morale 173

De la vie des Chambres Régionales
Švarcová, V. Chambre de notaires à Ústí nad Labem informe . . 174

De L’etranger
Tlášková, Š. Ier Congrès des Notaires de l’Union Européenne à Rome 175
Fleischer, J. Rencontre des notaires tchèques et slovaques avec les notaires russes à Saint-Pétersbourg 176
Wawerka, K. Vltava Dunaj (Vltava Danube) pour la dixième fois 177
Foukal, M. Hexagonale 177

Décisions Juridictionnelles
Cour suprême de la République tchèque Notions «domicile de la personne physique» et «lieu de séjour de la personne physique» 178

Informations
Lokayová, M. Prix Kurt Wagner 2006 181

Cela vaut votre attention

Nouvelles de la Chambre de Notaires
Ve Conférence nationale des notaires 182